

Filip Galović
Zagreb

Keti Papić
Zadar

IMENICE ROMANSKOGA PODRIJETLA U
SEMANTIČKOJ SFERI ODJEVNIH PREDMETA,
OBUĆE TE MODNIH I DRUGIH DODATAKA U
LOŽIŠKOME GOVORU

UDK: 81.163.42'282.2(497.5 Ložišće)

Rukopis primljen za tisak 15. 9. 2016.

***Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper***

U leksiku je brojnih čakavskih idioma prisutan sloj riječi romanskoga postanja, po čemu ne odudara ni govor naselja Ložišće na otoku Braču. U članku se podastiru termini romanskoga podrijetla koji pripadaju semantičkoj sferi odjevnih predmeta, obuće te modnih i drugih dodataka, zabilježeni za terenskih istraživanja. Premda se, općenito uzevši, može opaziti polagano nestajanje romanizama zbog modernijega načina života, prodora nove terminologije i drugih čimbenika, potonji su u promatranome govoru u osjetnoj mjeri frekventni, posebice kod starijega svijeta.

Ključne riječi: romanizmi; odjeća; obuća; dodatci; govor Ložišća; otok Brač; dijalektologija

1. UVOD

Složeni i različiti kulturni i jezični utjecaji ostavili su biljeg na leksik brojnih hrvatskih idioma. U mnogim su čakavskim govorima izrazito prisutni romanizmi, ali su zastupljene i druge riječi različitoga postanja. Termin 'romanizam' označava svaki jezični element koji je ušao u proučavani jezik (dijalekt) iz nekoga romanskoga dijalekta ili jezika (usp. Gačić 1979: 4), odnosno romanizam je »element latinskog (novolatinskog) ili kojeg drugog romanskog jezika u nekom neromanskom jeziku« (Klaić 1985: 1174).

Područje otoka Brača privlačilo je i privlači pozornost dijalektologa i drugih istraživača. Na tome se prostoru nalaze čakavski idiomi (govor Milne te uvjetno rečeno Sutivana i Supetra u kojima se čakavizam zadržao u manjem obujmu), čakavski idiomi (govori središnjih bračkih naselja, npr. Ložišće, Donji Humac, Škrip i dr.), čakavski idiomi sa štokavskim utjecajem (Selca, Novo Selo, Povlja) te štokavski idiom Sumartina (danas već sa stanovitim brojem čakavskih posebnosti) kod kojih je registrirano mnoštvo zanimljivih značajki na fonološkoj, morfološkoj i sintaktičkoj ravni. Leksik je bračkih idioma bogat, pa je pored leksema naslijeđenih iz praslavenskoga leksičkoga inventara prisutna manja skupina leksema orijentalnoga postanja, ponešto germanizama itd., a obilato su potvrđeni leksemi romanske provenijencije.

Svrha je istraživanja¹ bila terenski prikupiti te popisati i proučiti riječi romanskoga postanja iz sfere odjevnih predmeta, obuće te modnih i drugih doda-

---

¹ Rad je nastao u okviru pomaganja Filipa Galovića studentici Ketī Papić (Sveučilište u Zadru) pri izradi diplomskoga rada o romanizmima u pojedinim bračkim čakavskim govorima.

taka u čakavskome govoru Ložišća² na otoku Braču,³ kao i sabrati dio bogate dijalektološke građe.

2. GOVOR LOŽIŠĆA

Prikaz jezičnih osobina bračkih čakavskih govora dao je Mate Hraste koncem 30-ih godina prošloga stoljeća (*Čakavski dijalekat ostrva Brača*), potom i Petar Šimunović 70-ih (*Čakavština srednjodalmatinskih otoka; Ogled jezičnih osobina bračke čakavštine*). Govor je čakavskoga naselja Ložišće, pored Pražnica i štokavskoga Sumartina, istražen u drugoj polovici XX. stoljeća kao punkt za *Hrvatski jezični atlas*. Ložiški je idiom 80-ih godina obuhvaćen u istraživanju sličnosti i razlika govora otoka Brača (*Sličnosti i razlike u govorima otoka Brača kao odraz migracijskih kretanja*), odnosno terenski je ispitano 350 riječi bazičnoga rječnika svakoga od 16 bračkih naselja (Sujoldžić, Finka, Šimunović, Rudan). U novije je vrijeme u članku »Jezične osobitosti mjesnoga govora Ložišća na otoku Braču« Filip Galović istaknuo važnije fonološke, morfološke i sintaktičke osobine toga govora, dok se u radu istoga autora »Nazivi za zanimanja, zvanja i počasne službe romanskoga podrijetla u govoru Ložišća na otoku Braču« podastire jedna skupina romanizama kojoj prethodi opis fonoloških posebnosti idioma. Ne treba zanemariti ni pojedine autore (pjesnike) koji su pisali ložiškim

² *Ložišće* je naselje koje se smjestilo na zapadnoj strani otoka Brača, nekoliko kilometara od mora prema unutrašnjosti otoka. Osnovale su ga, navodno, u XVII. stoljeću obitelji iz susjednih Bobovišća (vjerojatno Krstulović-Lozić), a s obzirom na to da se brže razvijalo od starijih Bobovišća i da je stanovništvo vrlo brzo brojčano preraslo broj Bobovišćana, nazvana su *Vělo Selò*, a Bobovišće *Mòlo Selò*. U naselju se nalaze i neke znamenitosti: župna crkva sv. Ivana i Pavla iz 1820. godine; raskošni zvonik Ivana Rendića iz druge polovice XIX. stoljeća; ranoromanička crkvice Gospe Stomorice (*Stomòrica*); kuća (izgledom palača) obitelji Nazor sagrađena koncem XVIII. ili početkom XIX. stoljeća; Most Franje Josipa iz vremena austrijske uprave. U XIX. stoljeću naselje je imalo oko 800 stanovnika, početkom XX. stoljeća oko 1500, i otada se broj smanjuje pa danas broji oko 150 duša. *Ložišćani* se bave zemljoradnjom, poljoprivredom, uzgojem stoke. Premda naselje izumire, pučke su pobožnosti, procesije, staro liturgijsko pjevanje, poklade, tradicijski običaji u božićnome vremenu itd. u osjetnoj mjeri živim dijelom ovih mještana. Dobro se očuvao ložiški govor koji se pokazuje kao stabilan sustav, pa i u mlađega naraštaja.

³ Razumije se da nije bilo moguće, a niti je bio cilj, popisati sve postojeće termine iz ove semantičke sfere.

govorom, primjerice Pavle (Pavao) Valerijev (1896. – 1987.) i Ante Sapunar (1931.). Prvi je bio zaljubljenik u domaću riječ, pa je za života radio na prikupljanju leksikografske građe koja se u posljednje vrijeme uređuje, terenski provjerava, dopunjuje i priređuje za tisak.⁴

S obzirom na činjenicu da se pojedine jezične posebnosti mogu pronaći u prethodno objavljenim radovima, u ovoj se prilici navodi tek nekoliko opservacija o leksiku ložiškoga idioma. Razumije se, znatan je broj leksema naslijeđen iz praslavenskoga. Govori se imenica *besida* u značenju ‘riječ’, kako je to u nizu čakavskih govora, dakako, pored *beseda*. Ložiščani upotrebljavaju leksem *žejūd* ‘žir’, koji se u raznim varijantama pojavljuje u brojnim čakavskim, ali i u nekim štokavskim govorima, jednako kao imenica *godišće*. U značenju ‘prvo kozje ili kravlje mlijeko’ rabi se riječ *mliza*, također iz praslavenskoga, a treba istaći i termin *hōz* ‘donji dio leđa’. Riječ *pōt* rabi se u značenju ‘znoj’, pa tako i *pōtan* ‘znojani’, *ispoti(t)* se ‘oznojiti se’, a zanimljiva je i imenica *plesnō* ‘donji dio stopala, taban’. Nalazimo primjer *ōgoñ* koji je posvjedočen u svima trima narječjima u različitim fonološkim inačicama. Ložiščani govore *dōž* ‘kiša’, imenicu koja je veoma česta na slavenskome jugu. Važan je leksem *sāje* ‘čađa’, ovjeren u mnogih čakavaca te u nekih štokavaca i kajkavaca.

Premda je imenica *utrōbica* obična, frekventno se govori *žigerica*, riječ orijentalnoga postanja. Zabilježen je termin *kalājis* ‘onaj koji krpa probušeno limeno posuđe’, a govori se i *čāuš* ‘općinski sluga, pozivar’. Često se može čuti *nī fajdē* u značenju ‘nema koristi’. Orijentalnoga su podrijetla i imenice poput *pazōr* ‘tržnica’, *zanōt* ‘zanat’, *barjōk* ‘zastava, barjak’.

U rečenici *naškōdi mi je autōbus* očit je germanizam *naškōdi(t)*, a u iskazu *za vū kūcu ne bī dōla ni hēlera* važna je riječ *hēler* sa značenjem ‘sitan austrougarski kovani novac; vrlo mala vrijednost’. Nalazi se i drugih potvrda.

Jasno je, romanske su posuđenice mnogobrojne. Izdvajaju se neki osobitiji primjeri: *averti(t)* ‘obavijestiti, dojaviti’, *kućarîn/ ćukarîn* ‘žličica’,

⁴ Potonji je bio veoma cijenjen u svome mjestu. Spominje ga u studiji *Čakavski dijalekat ostrva Braća* (1940.) i uvaženi Mate Hraste: »Na ovom mestu dužnost mi je da zahvalim g. Pavlu Valerijevu, profesoru učit. škole na Cetinju, rođenom Ložiščaninu, koji me prošlih praznika mnogo i rado pomagao kod sabiranja dijalekatske građe u svom rodnom mestu« (stranica 13.).

dīškul 'lijenčina, propalica', *fangäc* 'mulj, blato', *frãja* 'svečana gozba, veselica', *frãnak* 'slobodan', *gamëla* 'limena posuda za jelo, ob. vojnička', *gazëta* 'vrsta staroga mletačkoga novca', *impãstar* 'vrsta pučkoga flastera', *mañatīva* 'obrok, jelo', *minëla* 'dio proizvoda (npr. ulja, vina i sl.) koji se daje namjesto novčane naknade', *mûrga* 'uljni talog', *prpotënca* 'pretjerana samouvjerenost, oholost', *rubinët* 'slavina', *zbrīšo* 'postrance, iskosa', *žbîr* 'uhoda, doušnik' itd.

3. POLAZIŠTE I ISTRAŽIVANJE

Terensko je istraživanje uključilo govornike starijega naraštaja. Dio je termina dobiven za terenskih dijalektoloških istraživanja Filipa Galovića od 2012. do 2015. godine, a 2016. godine pojedini su termini ponovno provjereni na terenu te je njihov broj upotpunjen. Mnogo je termina dobiveno u okviru slobodnih razgovora, a sastavljen je i poseban kvestionar za potrebe ovoga istraživanja.⁵

U terenskome su radu prethodnih godina sudjelovali brojni konzultanti, izvorni govornici ložiškoga idioma,⁶ a u novijem su se istraživanju 2016. godine posebice istaknuli sljedeći: Stipe Sapunar (1940.), Ante (Tonči) Pavlov (1942.), Zora Sapunar (rođ. Domić) (1944.), Helena Valerijev (rođ. Martinović) (1946.), Neda Kusanović (rođ. Martinović) (1952.), Berislava (Borka) Kušćević (rođ. Martinović) (1954.). Svima srdačno zahvaljujemo!

4. BIBLIOGRAFSKE KRATICE

(**An.Go**) – Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo (1999). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.

⁵ Kvestionar je osim usmjerenih pitanja uključivao i stanovit broj starinskih fotografija na temelju su kojih obavjesnici mogli spontano uočiti pojedine relevantne predmete te ih tako imenovati.

⁶ Oni su navedeni u prethodno objavljenim radovima Filipa Galovića o ovome govoru. V. popis literature.

(Bo) – Boerio, Giuseppe (1867). *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: Reale tipografia di Giovanni Cecchini edit.

(Do) – Doria, Mario (1987). *Grande dizionario del dialetto triestino*. Trieste: Il Meridiano.

(Kl) – Klaić, Bratoljub (1985). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: NZMH.

(Mi) – Miotto, Luigi (1984). *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*. Trieste: LINT.

(Pa) – Paoletti, Ermolaio (1851). *Dizionario tascabile veneziano-italiano*. Venezia: Tipografia di Francesco Andreola.

(Pi) – Pinguentini, Gianni (1954). *Dizionario storico etimologico del dialetto triestino*. Trieste: Borsatti.

(Ro) – Rosamani, Enrico (1990). *Vocabolario giuliano*. Trieste: LINT.

(Sk) – Skok, Petar (1971–1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV. Zagreb: JAZU.

(Vi) – Vinja, Vojmir (1998–2004). *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I–III. Zagreb: HAZU, Školska knjiga.

(Zi) – Zingarelli, Nicola (2006). *Lo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.

5. IMENICE ROMANSKOGA PODRIJETLA U SEMANTIČKOJ SFERI ODJEVNIH PREDMETA, OBUĆE, MODNIH I DRUGIH DODATAKA

5.1. NAČIN OBRADBE JEDINICA

Natuknice su poredane abecednim slijedom. Masnim je pismom istaknuta natuknica uz koju se bilježi genitiv jednine ukoliko se akcentom ili glasovnim sastavom razlikuje od osnove natuknice. Kraticom se *m*, *ž* i *s* označavaju imenice određenoga roda, nakon čega se piše definicija. U tijelu su teksta pojedine natuknice iz izabranih rječnika ispisani termini i značenja koji su povezani s podrijetlom natuknice, pokatkada i poneki zanimljivi oblici iz drugih sustava, a potom se navode, ukoliko su dostupni, podatci iz hrvatskih

rječnika stranih riječi. Budući da su u istraživanju veoma važnim dijelom bile i dijalekatne osobine, kurzivnim je pismom ispod svake natuknice zabilježena egzemplifikacija ili više njih, što su naveli informatori, a koja sadrži prikladnu količinu jezičnih značajki svojstvenih ložiškomu govoru.

5.2. ANALIZA IMENICA ROMANSKOGA PODRIJETLA U SEMANTIČKOJ SFERI ODJEVNIH PREDMETA, OBUĆE, MODNIH I DRUGIH DODATAKA

babarīn, babarīnà *m* dječji opršnjak (pri jelu)

Boerio bilježi termin *bavariòl* »panolino che adoperano i bambini per guardar i panni dalle brutture e nettaski la bocca« (Bo.71), a isti je lik *bavariòl* »bavaglio« markiran u Paolettijevu rječniku (Pa.20). Varijantu *bavarin* »bavaglino« nahodimo kod Miotta (Mi.21), a u tršćanskome rječniku *babarin* »bavaglino, bavaglio« (Do.63), jednako kao i kod Rosamanija (Ro.52). Skok je pod natuknicom *bàva* uvrstio leksem *babàrin* »zastirač(ić) djetetu da se ne omrlja« < mlet. *bavalin*, tosk. *bavaglio* (Sk.I.124), s čime nije usuglašen Vinja koji pod natuknicom *babarīn* »podbradak, dječji ubrus« pojašnjava da drugi glas *b* u *babarin* dolazi iz riječi *barba* ('brada') (Vi.I.31). Kod Klaića stoji lik *bavàrīn* »opršnjak« < tal. *bavaglino* (< *bava*) (Kl.154), a isti je zastupljen u Anićeu i Goldsteinovu rječniku (An.Go.161).

© *Stàv ditètu babarīn da se ne omaçò.*

bagulīn *m* štap za šetnju (gospodski)

U Boerijevu je i Paolettijevu rječniku zabilježeno: *bagolina* »giannetta, bacchetta o mazza per lo più di canna d'India, da portare in mano« (Bo.56), *bagolina* »giannetta« (Pa.16), kako je to i u ostalim rječnicima: *bagolina* (Mi.15), *bagolina* (Do.48), *bagulina* (Ro.55). Postanje riječi Skok pojašnjava na sljedeći način: *bagulīna* < tal. *bàcolo* = *bagol* s deminutivnim sufixsom *-ino* < lat. *baculus pastorlais* (Sk.I.91), što potvrđuje i Vinja (Vi.I.32). Klaić pod natuknicom *bagùlina* bilježi *bagùlīn* »štap, batina, palica« < lat. *baculum* (Kl.136), a Anić i Goldstein *bagùlina* »štap za šetnju« < tal. *bacolo* < lat. *baculum* (An.Go.142).

© *Stòri jùdi grēdù sa šcòpôn. A bagulīn nī òbišni šcòp, òn je vàko mào svečaniji, mào gospòjski.*

berīta ž kapa sa štitnikom (muška)

Niz rječnika sadrži istu potkrepu: *barèta* »copertura del cappello« (Bo.64), *bareta* »barretta« (Pa.18), *barèta* »barretto« (Mi.18), *bareta* »berretto« (Do.57), *bareta* »berretto, berretta« (Pi.16). U Rosamanijevu rječniku čitamo *beretina* »berretto« (Ro.86). Skok pod natuknicom *bàreta* ispisuje lik *berīta* »kapa tamnoplave boje s cufom na kraju« te razjašnjava podrijetlo: tal. *barretta* pored *baretto* i *berretta*, poimeničen pridjevski deminutiv na *-etto* (< *-ittus*) < lat. *birrus* »cuculla brevis«, riječ koja je keltskoga podrijetla (Sk.I.112). U hrvatskim je rječnicima stranih riječi zabilježeno: *bàreta* »kapa (okrugla ili uglata)« < tal. *berretta* (Kl.147), *bàreta* »vrsta kape; beretka« < tal. *barretta* (An.Go.154).

© *Kakò ćeš pōj u selò bèz berīte? Vônka je zvīzdôn.*

© *Kal san bila u Splī(t), kŭpīla san Tōnkotu dvī berīte.*

blūža ž ženska košulja, bluza

U građi su zastupljene sljedeće potvrđnice: *blūsa* »camicetta da donna« (Mi.27), *blusa* »camiciotto, giubbotto« (Do.78), *blusa* »camiciotto« (Pi.24), *blusa* »camicetta; camiciotto« (Ro.97). U standardnome je talijanskome jeziku u upotrebi imenica *blūsa* (fr. *blouse*, di etim. incerta) koja nosi značenje »camicetta da donna non aderente; camiciotto da lavoro« (Zi.240). Klaić ima termin *blūza* »ženski lagani gornji haljinac (samo do pasa)« < fr. *blouse* (Kl.182).

© *Zōra je kŭpīla līpu blūžu na bile bŭle.*

bonèt m kapa sa štitnikom

U rječnicima je tršćanskoga dijalekta registrirana pojavnica *boneto* »berretto alto« (Do. 84), *boneto* »berretto« (Pi.27), a unesena je i u Miottove rječnik: *bonèto* »berretto con la visiera« (Mi.29). Rosamani zapisuje *boneto* »berretto« (Ro.104). U standardnome je talijanskome jeziku potvrđen lik *bonétto* (fr. *bonnet*, dal. lat. mediev. *abonnis*) sa značenjem »in passato, berretto militare con visiera di cuoi lucido«, odnosno »tipo di berretto calzato sotto il cappello« (Zi.246). Kod Vinje su evidentirani likovi *bonèt*, *bunèt* »kapa s kratkim obodom i sjenilom«, karakteristični za govor Komiže na otoku Visu, za koje se izvodi podrijetlo: tršć. *boneto* < franc. *bonnet*, a potonje iz franačkoga *abonis* (Vi.I.59).

© *Bīla je brà(t) māsline po je stāvila bonèt nā glovu.*

bôrša ž torba

Boerio i Paoletti notiraju: *borsa* »sacchetto di varie materie e fogge« (Bo.93), *borsa* »borsa, sacchetto, taschetta« (Pa.25), a iste su varijante zastupljene u tršćanskome i u Rosamanijevu rječniku: *borsa* »borsa« (Do.87, Ro.107). Standardnojezični lik *bórsa* (lat. *bŭrsa(m)*, dal gr. *bŷrsa*) pokriva značenje »contenitore di pelle, stoffa, plastica e sim. di varia forma e grandezza, per tenervi denaro, documenti e oggeti vari« (Zi.248). Skok pod potvrdnicom *bursa* bilježi postanje riječi: tal. *borsa* < lat. *bursa*, inače grčkoga (egejskoga) podrijetla (Sk.I.242). Klaić te Anić i Goldstein zapisuju *bôrša* < tal. *borsa* (Kl.189, An.Go.193).

© *Boršîn je onî mōli, a bôrša je vèco, bôršon grēš u spîzu.*

© *Bôrè je iša u Split, jô san išla š nîñ do Supètra, napùnila san dvî bôrše spîze i vrôtila se autôbuson onò ù dvi ûre.*

boršîn m ženska torbica

Natuknica *borsîn* sa značenjem »borsetta; borsellina; taschino« ovjerena je u Boerijevu rječniku (Bo.93), a zabilježio ju je i Miotto: *borsîn* »borsetta della donna« (Mi.30). Zingarelli ispisuje *borsino* »dim. di *borsa*« (Zi.249). Postanje je ove riječi pod terminom *bursa* pojasnio Skok: *bŭrsîn, boršîn* < tal. *borsa* s deminutivnim sufiksom *-ino* < lat. *bursa*, izvorno egejskoga podrijetla (Sk.I.242). Klaić leksem *bòršîn* »torba, kesa; džep« izvodi iz tal. *borsa* (Kl.189), a Anić i Goldstein iz tal. *borsino* (An.Go.193).

© *Grĕn u likōrā, vā mi vazĕšt boršîn i recĕte.*

© *Mèrica Jĕrke je provjāla, onā ìmo cĕr i sîna, vāmo gòre žĭvè, kakò te nîndĕr bĭla trĕfila i da te poznāla kojĭ si, jer da je jedôn pŭt bĭ nikòmur spròvod, i da je nōj boršîn bĭ ostò u crĭkvu, a da su nŭ ga tĭ bĭ dōni, po te zapòntila.*

botŭn, botŭnà m dugme, gumb

U svim su rječnicima uočeni identični likovi: *botòn* »bottone« (Bo.95), *bóton* »bottone« (Pa.26), *botòn* (Mi.31), *boton* »bottone« (Do.88, Pi.29), *boton* »bottoncino; bottone« (Ro.109). Kod Skoka je ovjerena natuknica *bot*, a pod njome i varijante *bòtŭn, botŭn* »dugme« < tal. *bottone*, fr. *bouton* (Sk.I.193). Vinja pod *botunàra* bilježi *botun* »dugme« < mlet. *botòn* (Vi.I.63). U obama je rječnicima stranih riječi registrirana imenica *bòtŭn* < tal. *bottone* (Kl.191, An.Go.194).

© *Govorĭli su da kal vĭdiš po selŭ špacakamĭna da vajô da se ćapôš za botŭn.*

braculjèt/ bracijolèt *m* narukvica

Imenica *brazzalèto* »braccialetto, piccolo bracciale« zastupljena je u Boerijevu materijalu (Bo.98). U tršćanskome je rječniku markirana varijanta *bracialetto* (Do.89), pored *brazaleto* (Do.91), a kod Rosamanija *bracioletto* »bracialetto« (Ro.111). Standardnojezični oblik *braccialétto* (dal lat. *brachiāle(m)*) nosi značenje »ornamento, per lo più prezioso, a forma di cerchio, che si porta al polso« (Zi.254). Pod natuknicom *mànilja* u Jadranskim etimologijama stoji i lik *bracolet*, za koji Vinja ističe da je riječ o novijem venecijanizmu *brazzaletto* (Vi.II.169). Hrvatski rječnici stranih riječi donose: *braculèta*, *brazlèta* »narukvica, grivna« < fr. *bracelet* (Kl.192, 194); *bračòlet/ bračòlet* »narukvica« < tal. *braccialetto* (An.Go.195).

© *Bìla bi jelnà ženà stàvila braculjète o(l) dlàna pa svè do lôjta, i tì je poznàješ, ma ti nēčù rē(ć) kojô je da ne bîš tōde zapîsô ìme.*

© *Stōre ženè nîsù pūno nosìle braculjète. Ali bìla bi pokôjna Bîserka, ol Jurē bikōrā ženà, ùvi(k) nosìla dvō-trî braculjèta.*

bùšt *m/ buština* *ž* prsluk, grudnjak

Značenje je »vestito con che le donne cuoprono il petto nella lunghezza del busto« u Boerijevu rječniku pokrila imenica *bustina* (Bo.110), a ista se nalazi u Rosamanijevoj građi: *bustina* »fascetta« (Ro.135) pored *busto* »busto, fascetta« (Ro.135). Boerio također notira *busto* »veste affabiata e armata di stecche, la quale cuopre il petto alle donne, detta anche *giustacorpo*« (Bo.110). U drugim je rječnicima registrirano: *bustin* »corpetto femminile« (Mi.37), *bustin* »corpetto« (Do.103), *bustina* »parte di veste femminile che copre il busto, onde il nome. Anche al maschile: 'bustin'« (Pi.37). Ovjera je *busto* (lat. *būstu(m)*) iz standardnoga jezika nosilac značenja »indumento intimo femminile con o senza stecche, in tessuto elastico o compatto, usato per modellare la persona« (Zi.271). Nazivak *bust*, što ga je evidentirao Skok, po njegovu tumačenju potječe od tal. *busto* »tronco di corpo umano« (od lat. part. perf. *combustus* od *comburare* »spaliti lik preminuloga na grobu« otpadanjem prefiksa *com-*), a oblik *bustin*, koji je potvrđen u mnogim dalmatinskim idiomima, dobiven je dodavanjem tal. deminutivnoga sufiksa *-ino* (Sk.I.244). Pored natuknice *bùstīn* »vrsta ženskog steznika« Klaić ispisuje podrijetlo: tal. *busto* ('poprsje') (Kl.207).

© *Bùšt su nosìli dicà. Tò je bìlo ovàko kò sa botùnima i špalìnima. Odizgòr do dòle su botùnì i vâko na špalìne. Ali tò su nosìli i stòre ženè – nì ondà bìlo ridipèti, nego bùšti. I tò se šilo o(d) ròbe.*

bùšta ž zaštitni omot, korice, futrola

Lik *busta* »busta; custodia« evidentiran je u Boerijevoj građi (Bo.109), a u istoj varijanti i u drugim izvorima (Do.103, Ro.135). Podrijetlo je ovoga leksema Vinja izveo iz mlet. *busta*, ističući da je riječ u talijanski ušla iz staroga francuskoga *boiste* (Vi.I.89).

© *Stâvila san còlâ u bùštu da mi mòli ne razbìje.*

bužeta ž opšivena rupica na odjeći ili obući u koju se uvlači dugme ili vezica, zapučak

Imenicu *busèta* »piccolo buco«, *buseta* (del boton) »ucchiello, occhiello« (Pa.31) pišu Boerio i Paoletti, dok su u drugim rječničkim pokladima ove potvrde: *busèto* »buchetto« (Mi.37), *buseto* »bucolino« (Do.103), *buse-to* »buchetto« (Ro.134). Skokovo objašnjenje etimologije stoji pod natuknicom *buža* »rupa, luknja« < mlet. *buso*, *busar* = tosk. *bugio*, a za oblik *bùžeta* »luknjica, zapučak« bilježi da je riječ o tal. deminutivu na *-etta* (< vlat. *-itta*) (Sk.I.247). Vinja pod natuknicom *žûmba* potvrđuje da su varijante *bûža* i *bùžeta* preuzete iz mletačkoga (Vi.III.334). Kod Klaića je ovjeren lik *bùžeta* < tal. *busetto*, prema *bûža* »rupa, otvor« < tal. *bugio* (Kl.208).

© *Ovè bùžice za botùnè zovù se bužète.*

centûra/ cintûra ž pojas na odjevnome predmetu

Boerio donosi lik *centura* sa značenjem »fascia colla qualle l'uomo si cinge i panni intorno al mezzo della persona« (Bo.158), a zabilježena je i u drugim izvorima: *centura* »è un nastro che cinga, e scheggiale il cinto di cuoio con fibbia« (Pa.51); *centûra* »cintura« (Mi.49). Standardni lik *cintûra* (lat. *cinctûra(m)*, da *cîngere*) pokriva značenje »striscia spec. di cuoio o di tessuto, spesso rifinita da una fibbia o sim., che si porta per stringere alla vita pantaloni, gonne o abiti« (Zi.371). Vinja pod natuknicom *santorîn* izdvaja oblike *centûra* i *centurîn* koje izvodi iz mlet. *centura*, a potonje iz lat. *cinctura* od *cîngere* »opasati« (VI.III.148). U Anića i Goldsteina nahodi se potvrda *cèntûra* »remen kao dio odjeće« pored koje je istaknuto da je talijanizam.

© *Tîsnâ mi je vâ centûra.*

© *Centûre su bile na gâćima, na pandîlu, tò ti je pôs.*

© *Na tøj centûri je ovò ði uvûčëš kaš.*

ćôlâ, ćôlih *s mn.* / **oćôlë**, oćôlih *ž mn.* naočale

U Boerijevu je rječniku zasvjedočen termin *ochiâl*, a pod istom natuknicom i množinski likovi *ochiâli* o *ochiâi* »strumento notissimo e comunissimo, composto di due cristalli o vetri pel cui mezzo s'ingrandisce o rischiara la vista« (Bo.447). Potvrđnica je *ociâl* u značenju »occhiale« uvrštena u sve provjeravane rječnike (Mi.137, Do.407, Ro.694). Skok opisuje podrijetlo termina: *oćáli* < tal. *occhiali* prema mlet. izgovoru, furl. *ociâi* mn., jd. *ociâl*, poimeničena pridjevska izvedenica na *-alis* od *oculus* > tal. *occhio*. (Sk.II.541–542). Iz talijanskoga oblika *occhiali* Anić i Goldstein izvode lik *oćále* (An.Go.913).

© *Vajâce mi pøj u Supëtar vazžest nõve oćôlë jer s ovîma ništa ne vîdin.*

ćućîn *m* dječja duda

U trima se rječnicima susreće ista pojavnica: *ciucin* »succhiotto« (Mi.53), *ciucin* »succhiotto« (Do.156), *ciucin* »poppatoio« (Ro.220). Skok pod natuknicom *ćućât* »succhiare« ispisuje etimologiju *ćućâr* (asimilacija *s-ć > ć-ć*) < lat. *succulare* ili djelomična onomatopeja, a ondje bilježi i *ćućîn* »puppatoio«, što je deminutiv na *-ino* (Sk.I.362). Nazivak *ćućîn* »duda« bilježe Anić i Goldstein notirajući njegovo talijansko postanje (tal. *ciuccino*) (An.Go.251).

© *Dôj ditëtu ćućîn da mučî!*

dolčevîta *ž* maja s visokim posuvraćenim ovratnikom

Riječ je o složenici (*dolce* i *vita*). Zingarelli bilježi natuknicu *dolcevita* o *dólce vita* (comp. di *dolce* e *vita*, dal film di F. Fellini *La dolce vita* (1959)) »maglione a collo alto e aderente« (Zi.584). Klaić navodi pojam *dolce-vita* (iz tal.), a pod njime varijantu *dolčevîtkâ* »majica ili pulover s visokim posuvraćenim ovratnikom koji prijanja uz vrat« (Kl.317). Potvrda se leksema nalazi i u Anićevu i Goldsteinovu rječniku: *dòlčevîta* »majica ili vunena vesta s ovratnikom (...) koji priliježe uz vrat; dolčevitka« uz koju je istaknut talijanski oblik *dolcevita*, što je nastao prema Fellinijevu filmu »Dolce vita« (»Slatki život«) u kojem su se nosile takve majice (An.Go.319).

© *U novîje vrîme dôšle su dolčevîte, a tò ti je mājica ùz vrot.*

dōta ž miraz

Boerio bilježi *dota* »quel che la donna porta al marito al tempo del suo matrimonio« (Bo.246), a isti je termin registriran i u drugim izvorima: *dōta* »dote« (Mi.75), *dota* »dote« (Do.213), *dota* »dote« (Pi.79), *dota* »dote« (Ro.329). Standardnojezični termin glasi *dòte* (vc. *dotta*, lat. *dōte(m)*) te pokriva značenje »il complesso dei beni apportati dalla moglie al marito per sostenere gli oneri del matrimonio« (Zi.592). Pod natuknicom *dot* kod Skoka naveden je termin *dōta* »miraz« čije je podrijetlo izvedeno iz tal. *dote*, prema lat. *dōs*, *dotis* (Sk.I.427–428). Talijansko je ishodište evidentirano i kod Klaića te Anića i Goldsteina: *dōta* »miraz, prćija, alatura, vijeno« < tal. *dote* (Kl.322); *dōta* »miraz« < tal. *dote* (An.Go.323).

© *Kal se mojã Merĩta udōla, dōla sa(n) ņu mejkō dōte.*

© *Bĩli su rēkli mojōj nōni da ņu nēcedu dā(t) dōtu jer se odōje za siromãha.*

điletĩn m vrsta odjeće bez rukava, prsluk

Imenicu *gilè* u rječnike su uvrstili Boerio i Paoletti: »sottoveste tonda sostituitasi già 50 anni alla camiciuola, e così detta perchè cuopre solamente la pancia« (Bo.306); *gilè* »gilè, panciotto, corpetto, farsetto« (Pa.119). U ostalim su rječnicima zastupljene sljedeće varijante: *gilè* o *giletĩn* »panciotto« (Mi.89), *gilè* »panciotto« (Do.268) pored *giletĩn* »piccolo gile« (Do.268), *gilè* »panciotto, corpetto« (Pi.101), *gilè* »panciotto« (Ro.435). Standardnojezični lik *gilet* (vc. fr., dallo sp. *chaleco*, di orig. ar. *ġalĩka* 'cassaca dei galeotti' dal turco *yelék*) ima značenje »corpetto aderente, senza maniche e abbottinato davanti, da portarsi sotto la giacca, tipico dell'abbigliamento maschile« (Zi.787). Skok pod natuknicom *jèlek* objašnjava da je *džilet* turcizam (tur. *yelek*) koji je na ove prostore došao preko fr. *gilet* (Sk.I.771). I Klaić bilježi da je *žilē* »prsluk (osobito starinski)« nastao od fr. *gilet*, s napomenom da je *gilet* moguć od španj. *jileco*, a potomje iz tur., odnosno ar. *jelek* (Kl.1454).

© *I dōn danã nōsimo điletĩne. Nikōr rēče da nōsi điletĩn, a nikōr krožēt.*

© *Onō bēz rukōvi nikōr zovē điletĩn, nikōr krožũn, nikōr krožēt. Ali su stōre ženē u stōro vrĩme mãlo govorĩle điletĩn, vēče se govorĩlo krožēt.*

faculèt m maramica, rubac

Leksem *fazzolèto* sa značenjem »quel pannolino che s'adopera per soffiarsi il naso« evidentira Boerio (Bo.264), kao i Paoletti: *fazzoletto*

»fazzoletto, moccichino e pezzuola« (Pa.93). Nazivak je *fazoleto* uključen u Rosamanijev i Dorijin rječnik: *fazoleto* »fazzoletto« (Ro.364, Do.227). U standardnome talijanskome jeziku postoji ovjera *fazzolétto* (lat. parl. *facīolu(m)*, da *fācies* 'faccia'« (Zi.688), a talijansko se postanje ove riječi navodi u hrvatskim rječnicima stranih riječi: *fācōl* (pored *facōlet*, *facūlet*) »rubac, rupčić; džepna maramica« < tal. *fazzoletto* (Kl.405); *facōlet* »džepna maramica, rupčić« < tal. *fazzoletto* (An.Go.404).

© *Mōj nōno je ũvi(k) imō faculēt.*

© *Bī je u Ložīšće jedōn momāk i cūra, ōn je bī lūd za nōn, a onā nōnki cū(t). Ondā se ōn oženī sa drūgōn, a onā se nī odōla nīkal. A nēmu je umřla ženā, ondā je iša jōpe u ovē. A onā mu je rēkla: 'Nīsōn te tīla kal si bī faculēt, a nēcū te ni sāl kal si kanavāca (kal te drūgo izmūzla)'.*

fjōk, *fjokā m* ukrasna vrpca koja se veže na određen način

U relevantnoj je građi registrirana ista pojavnica: *fioco* »fiocco« (Bo.273, Pa.98), *fiòco* »fiocco« (Mi.81, Do.236, Ro.380). Standardnojezični lik glasi *fiòcco* (lat. *flōccu(m)* 'fiocco di lana') (Zi.710). Vinja pod natuknicom *filòk* zapisuje *fjōk* »mašna« < mlet. *fioco* (Vi.I.151).

© *Jō san kō mōlo plēla kōsice, ondā bi na krāju kōsice stāvila fjōk.*

© *Kal bi se ditētu, cūricima vezālo rēp, ili kal űu spleteš kōsice, ondā napravīš fjōk, ōn je o(d) rōbe.*

fjūba *ž* kopča (npr. na remenu)

Boerio bilježi lik *fiuba* »fibbia« (Bo.275), a isti se pojavljuje i u tršćanskim izvorima: *fiuba* »fibbia« (Do.238, Pi.88). Termin iz standardnoga jezika, dakle, glasi *fibbia* (lat. *fībula(m)*, da *figere* 'ficcare'), a nosi značenje »fermaglio di varia materia e forma e usato per tenere chiuse cinture, braccialetti e sim« (Zi.700). Skok donosi natuknicu *fibla* pod kojom evidentira imenice *fibija* < tal. *fibbia*, tršč. *fibia*, odnosno *fjūba* »kopča« < mlet. *fiuba* (Sk.I.513).

© *Ispāla mi je fjūba sa kaīša.*

© *Danās rēčedu 'kōpča', ma mī tō ne govōrimo. Mī jēmomo fjūbu na gāce, na boršīn ili mōgu rē(j) da san čapāla vlōse sa fjūbōn.*

frkèta/ furkèta ž ukosnica

Značenje je termina *forchèta* protumačio Boerio: »spilla che adopràn le donne nelle loro acconciature« (Bo.281), a u istome je značenju ovjeren u ostalim rječničkim izvorima: *forcheta* »forchetta, forcina« (Pa.103), *forcheta* »forcina« (Ro.394, Do.243, Pi.91). Skok pod natuknicom *forkata* ispisuje primjer *frokèta* iz Cresa za koju notira da potječe iz tal. *forchetta* (Sk.I.525), a korčulansku varijantu *fòrketa* »ukosnica« Vinja izvodi iz riječi *forchèta* mletačkoga postanja (Vi.III.86). Postoji u hrvatskim govorima i oblik *fèreta* »mala gvozdena vilica u kosi, da se ne rasplete, ukosnica« < tal. *ferretto* (deminutiv na *-etto* < vlat. *-ittus*) od *ferro* (‘željezo’) < lat. *ferrum* (Sk.I.511–512), koju registrira i Klaić: *fèreta* »ukosnica« < tal. *ferretto* (Kl.420). Anić i Goldstein bilježe *fòrketa* »vilica; ukosnica« < tal. *forchetta* (An.Go.443).

© *Bila je u neđiju jelnà ženà u crìkvu, učinila je kunkūn... da si vīdi koliko je frkètih stāvila.*

frontīn m štitnik kape, dio s prednje stane kape

U svima je rječnicima markirana ista pojava: *frontīn* »sorta di parrucca, che cuopre soltanto la parte anteriore del capo« (Bo.289), *frontin* »frontino« (Pa.109), *frontin* »visiera« (Do.250, Pi.94, Ro.407, Mi.85). Skok pod jedinicom *brunčela* bilježi *fròntīn* »obodac na kapi (*bareta s frontinom*)«, koji je u svezi s dalmatoromanskim leksičkim ostatkom *frons* na koji se dodaje tal. sufix *-ino* (Sk.I.220). I Vinja pod natuknicom *prirazàti* zapisuje termin *fròntin*, čije podrijetlo veže uz mletački oblik *frontin*, prema *frons*, *fronte* »čelo« (Vi.III.84). U Anićevu i Goldsteinovu rječniku stoji imenica *fròntīn* »1. štit; 2. kapa sa štitom, sa štitnikom, ‘šilterica’« pored koje dodaju tal. *frontino* (An.Go.456).

© *Svāko berīta jèmo frontīn.*

© *Dodôj mi tū berītu sa frontīnon!*

fūdra ž podstava

Leksem je *fodra* u značenju »fodera« ovjeren u relevantnoj građi (Bo.276, Pa.99, Mi.82, Do.240, Ro.386). Standardnojezični lik *fòdera* (da *fodero* < germ. *fōdr*) pokriva značenje »rivestimento interno o esterno di qlco., in materiali svariati« (Zi.721). Skok je ponudio sljedeće tumačenje etimologije: *fūdra* »postava« < tal. (mlet.) *fodra*, *fodrare* = *fòdere*, *foderare*

< langob. i fran. *fōdr* (Sk.I.535). U dvama se hrvatskim rječnicima stranih riječi navodi *fūdra* »podstava« < tal. *fodera* (Kl.457, An.Go.457).

© *Šašila san nōvi pandīl, a vèj mi se iskīdola fūdra.*

gète, gètih ž *mn.* vrsta visokih cipela

Boerio registrira imenicu *gheta* »lo stesso che stivalina« (Bo.304), a bilježi je i Rosamani: *gheta* »scarpa, stivaleto cogli elàstici« (Ro.431). U tršćanskim rječnicima stoji: *gheta* »ghetta« (Do.266, Pi.100). Standardni lik *ghétta* (fr. *guêtre*, dal francone **wrist* 'collo del piede') pokriva značenje »gambaletto di tessuto che, nell'abbigliamento maschile dell'Ottocento, si calzava sulla scarpa e veniva fissato con un laccio che passava nell'incavo fra la suola e il tacco«, odnosno »gambaletto di tessuto impermeabile fissato alla scarpa con un passante sotto la suola, usato da sciatori o alpinisti per impedire che neve o pioggia entrino negli scarponi« (Zi.782). Prema Skoku nazivak *gète* »gamašne« dolazi iz sjeverno-tal. *ghétta* < fr. *guêtre* < franački **wrist* (Sk.I.561). U Rječniku je stranih riječi protumačeno značenje: *gète* »visoke cipele koje pokrivaju gležanj i dio potkoljenice« (An.Go.480).

© *Nosīli smo prī(n) gète – tō su ti pòlučīzmice bez vezāla, nīsū imāle korduncīne.*

gūća ž potkošulja (u novije vrijeme i svaka druga muška majica)

Isti je termin prisutan u Boerijevu i Paolettijevu rječniku: *guchia* »maglia« (Bo.320, Pa.129), dok su drugdje zabilježene sljedeće potvrđnice: *gùcia* »ago corto da calza« (Mi.92), *gucia* »ago da calza, ferro da calza« (Ro.464), *gucia* »agucchia, ago da calza« (Do.286), *gùcia* »ago« (Pi.107). Skok bilježi natuknicu *guče* ili *goče* pod kojom se nalazi lik *gūća* »vunena košulja« < mlet. *guchia* < *aguchiare* < lat. **acūcula*, deminutiv od *acus* ('igla') (Sk.I.629), kako je to evidentirano i kod Vinje (Vi.I.181). Anić i Goldstein tumače da je riječ *gūća* u »primorskim krajevima ženska majica domaće izrade koja se nosi ispod bluže« te navode mletački lik *guchia*, odnosno tal. *agucchiare* (»plesti«) (An.Go.500), a isto donosi i Klaić: *gūća* < tal. *agucchiare* (Kl.505).

© *Gūća ti je mājica bēz rukōvi, dōlño mājica.*

© *Mōj Stīpè se ùvi(k) potī, po mi rēče: Zōra, mokrà je, donesī mi drūgu gūću.*

gvônte, gvôntih ž *mn.* rukavice (kao dio garderobe)

Boerio navodi natuknicu *quanto* »quanto« (Bo.320), a ista je ovjerena u Rosamanijevu rječniku (Ro.463). Standardni lik glasi *guànto* (ant. fr. *guant*, dal francone *want) i pokriva značenje »accessorio dell'abbigliamento maschile e femminile che riveste e protegge la mano« (Zi.824). Vinja bilježi varijante *gvânti* (Korčula) i *gvânte* (Smokvica) (Vi.III.315) koje povezuje s glagolom *agvântat* »dohvatiti, zgrabiti; doseći« (Vi.I.15). Objasnjenje je »rukavice (ob. koje se nose po građanskim običajima kao dio garderobe, za razliku od radnih i sportskih rukavica) uvršteno pod natuknicu *gvânte* u Anićevu i Goldsteinovu rječniku kojoj podrijetlo vide u tal. *quanto* (An. Go.503), jednako kao i Klaić: *gvânat* »rukavica« < tal. *quanto* (Kl.508).

© *U selù je gvônte nosila šera Kâtica Žžina. Prîn su gospodà nosili gvônte.*

incerôda ž kišni ogrtač, kabanica

Boerio donosi lik *incerà* »tela incatramata con cui si coprono i boccaporti per impedire che la pioggia o l' aqua non entri nell' interno della nave« (Bo.335), a u ostalim su rječničkim izvorima ovjereni sljedeći termini i značenja: *inzeràda* »tela cerata; impermeabile« (Mi.102), *inzerada* »incerato, tela incerata« (Ro.513), *inzerada* »telo incerato« (Do.314), *inzerada* »incerata« (Pi.116). Standardnojezični lik *inceràta* (lat. *incerāta(m)*, part. pass. di *incerāre*) nosi značenje »giaccone o lunga casacca, talora con pantaloni, in tessuto impermeabile, usata spec. da marinai e naviganti« (Zi.878). Skok pod *čeràrija* zapisuje riječ *incèrāda* »kišni ogrtač« < mlet. *inzerada* (Sk.I.309). Klaić navodi da je *ceráda* »nepromočivo odijelo pomoraca«, a podrijetlo mu povezuje s tal. *cerata* < lat. *cera* ('vosak') (Kl.218). Anić i Goldstein donose istu varijantu *ceráda* (venet. *cerada*; tal. (*tela*)*cerata*) tumačeći da je to »nepromočivo debelo, voskom natopljeno i ulašteno platno ili drugo tkanje za prekrivanje tereta, vagona, automobila, za šatore, kišne kabanice i drugo« (An.Go.221).

© *Rèkla sa(n) mu da ne grě po dažjù, a ôn je obûka incerôdu i iša na pijăcu.*

jakëta ž jakna

Leksem *giacheta* »giacchetta« evidentirali su Boerio (Bo.304) i Paoletti (Pa.118), dok su kod Miotta i u tršćanskome rječniku zastupljena dva obli-

ka: *giachèta* »giacca« (Mi.89, Do.267) te *iachèta* »giacca« (Mi.94, Do.288). Rosamani notira termin *iacheta* »giacchetta« (Ro.468). Značenje »giacca corta e leggera« nosi jedinica *giacchètta* (fr. *jaquette*, dim. di *jaque*) iz standardnoga jezika (Zi.784). Skok pod natuknicom *jäka* navodi *jakèta* »muško gornje odijelo« < mlet. *jacheta*, *giacchetta* (Sk.I.749–750). U Klaićevu je rječniku zasvjedočena ovjera *jäketa* »kratki kaput, sako« < tal. *giacchetta* (Kl.623), a isto joj podrijetlo pripisuju Anić i Goldstein (An.Go.619).

© *Jõ svò vrìme nõsin ovù, věj san se naučila, a u armerün ìmon trì nõve jakète.*

jaketün, jaketünà *m* duža jakna

Usp. **jakèta**. Skok je pod natuknicom *jäka* zabilježio i oblik *jaketün* (Molat): od mlet. *jacheta*, *giacchetta* proširen tal. sufiksom *-one* (Sk.I.749–750).

© *Jakèta je kráčo, a jaketün je kò trì kvòrta – ni kròlko ni pùno ðugaško, mřvicu ìspol gužic.*

kadīna ž ukrasni lančić

Boerio donosi oblike *caèna* o *cadèna* »legame per lo più di ferro fatto di maglie commesse insieme« (Bo.113), kako to bilježi i Miotto: *cadèna* »catena« te *caèna* »catena« (Mi.39). U Paolettijevu je rječniku ovjereno jedino *caena* »catena« (Pa.33), dok u tršćanskim rječnicima i kod Rosamanija stoji isti termin: *cadena* »catena« (Do.107, Pi.38, Ro.139). Standardnojezični je lik *caténa* (lat. *catena(m)*, prob. di orig. etrusca) potvrđen u značenju »serie di elementi, spec. anulari e metallici, connessi l'uno nell'altro e mobili, usata per legare persone o cose, per ornamento e, in varie tecnologie, per sollevamento di pesi o trasmissione del moto« (Zi.328). Kod Klaića je moguće zamijetiti oblik *kādēna* »lanac, okovi, verige« < lat. *catena* (Kl.641), dok Anić i Goldstein notiraju *kādēn/a* »venet., tal. *catena*« s tumačenjem »lančić koji se nosi oko vrata kao ukras i nakit« (An.Go.632). Usp. **kanijèla**.

© *Kal se prčēsšila mōlo ol Borč, kūpila san ñu kadīnu ol zlōta.*

© *Jõ ñikal nīsõn znāla za rič 'lančić'. Zovè se tō kadīna.*

© *Mōgla san van svīma kūpì(t) kadīne kōko san bīla po sūdù i istrošila pinžz.*

kalcèta ž čarapa

Boerio i Paoletti ispisuju: *calza* »vestimento della gamba« i *calzetta* »calza di materia nobile, come seta e simili« (Bo.120), *calza* »calza, calzetta« (Pa.35). Miottov se termin *calzèta* dovodi u svezu s običajem poklanjanja nekih stvari u čarapu na dan Svete Lucije: *calzèta de Santa Luzia* (Mi.42). U rječniku je tršćanskoga dijalekta evidentirano: *calza* »calza, calzino«, *calzeta* »calzetta, calzino« (Do.116), dok Rosamani u građu uvrštava leksem *calzet* »calzino, calzetta« (Ro.150). U standardu je registriran termin *càlza* (lat. mediev. *cālcea(m)*, dal lat. *cālceus*) u značenju »indumento a maglia che riveste il piede e parte della gamba« (Zi.285). Skok pod *hlāča* navodi *kālceta* »bječva« < *calcea* s deminutivnim sufixsom *-etto* (< *-ittus*) (Sk.I.670). Anić i Goldstein, jednako kao Klaić, bilježe *kālceta* < tal. *calzetta* (An.Go.637, Kl.646).

© *Jùtros je obūka nõve kalcète, a vèj su mu būže po nūma.*

kāmiž *m* vrsta svećeničke bijele odore (nosi se za vrijeme bogoslužja)

U Boerijevu je rječniku zastupljen lik *cāmise* sa značenjem »vesta lunga di pannolino bianco, ad uso degli ecclesiastici nella celebrazione degli uffizi« (Bo.123), a istu je varijantu zabilježio i Paoletti (Pa.36). Skok upisuje natuknicu *kamiž* »dugo prteno odijelo katoličkih svećenika«, a izvodi je iz tal. *camice* (Sk.II.27).

© *Nāš kurôt obūčè onò bīlò, kāmiž, i ondà prī(n) mīse šèto po čimatōriju.*

kamižolīn *m* vrsta starinske bluze (nalik na prsluk)

Boerio donosi lik *camisolin* »farsetto; corpetto; farsettino; giubberello; giubettino«, a isti je termin u istome značenju ovjeren u Paolettijevu rječniku (Pa.36). U tršćanskome je rječniku registriran oblik *camisolin* »camiciolina, vestaglia« (Do.118). Skok pod natuknicom *kamiž* navodi da je *kamiž* od tal. *camice*, a *komeš* (*a > o*) ide zajedno s *camissu* u Kalabrijii, pa navodi varijante *kamižola*, *kamižolica* te *kamižolīn* (Cres, Valun) za koju bilježi da ima dvostruki deminutivni sufix *-olino* (Sk.II.27–28).

© *Mojā cēr jōš čūvo kamižolīn ol pokōjne nõne.*

kamūf *m* ukrašeni obrub, nabor (ob. na dnu haljine)

U Boerijevu i Paolettijevu rječniku, kao i u tršćanskim rječnicima, stoji potvrda *camufo* »balza« (Bo.125, Pa.37, Do.119, Pi.43). Iako Skok notira

da je ova imenica turcizam (Sk.II.28), Vinja posvjedočuje da je ipak riječ o mletacizmu *camùfo* (Vi.II.53–54).

© *Mõge bì(t) nõjgõro vëšta, ali ako jëmo kamùfe, òlma izgłëdo lipo.*

© *Jëmon jõ pandil na kamùfe... tõ ti je vãko naníženo rõba, kõ ùkras.*

© *Dõle na dnù, na krõj pandila bi bila kõ nikõ bordùra, ùkras, a tõ se zovë kamùf.*

kanijèla ž vrsta ogrlice izrađena od spljoštenih veružica ili zlatnih listića

Boerio piše natuknice *caenèla* i *caenèta* pored kojih bilježi »catanella; catenuzza; catenino«, odnosno »piccola catena, cioè quella cui s'appende l'oriulo di tasca« (Bo.114), dok se kod Paolettija javljaju *caenete* i *caenela* u značenju »catanella e catenino« (Po.33). Postanje je ove riječi iznio Vinja: *catanella* > *caenela* > *kainela* > *kanijela* »lanac sa spljoštenim kovanim zlatnim karikama« (Vi.II.55).

© *Starĩnski lančić ol zlõta će së nosi kolo vrõta mi smo zvõli kanijèla, a tõ su ti vãko spõjeni okrũgli listiçi.*

© *Zõrica Krõjèvića i dõn danàs nõsi kanijèlu, a ìstu je nosila mojã mãt.*

kapelìn m vrsta ženskoga šešira

U Boerijevu rječniku nahodimo termin *capelin* »piccolo cappello« (Bo.133), koji je markiran i u ostalim rječnicima: *capelin* »cappellino dell'uomo e anche della donna« (Mi.44), *capelin* »cappello da signora« (Do.126), *capelin* »cappellino (più specialm. da donna)« (Ro.165). U standardnome je talijanskome jeziku zasvjedočen oblik *cappellino* »cappello femminile« (Zi.305). Podrijetlo je riječi ponudio Skok: *kapèlìn* »ženski šešir« < tal. deminutiv na *-ino* od tal. *cappello* < kslat. deminutiv na *-ellus* od *cappa* (Sk. II.41). Klaić bilježi *kapèlìn* »šešir (ženski)« < tal. *cappellino* (Kl.659), a isto je ovjereno u drugome rječniku stranih riječi: *kapèlìn* »šešir (ob. ženski)« < tal. *cappellino* (prema *cappello*: kosa) (An.Go.648).

© *Zõra Sřbije je ùvi(k) nosila kapelìn. Žënske su nosile kapelìne, prëtežno gõspoje.*

kapõt m kaput

U proučavanoj je građi evidentirana ista varijanta: *capoto* »specie di ferraiuolo o veste soppannata e grossolana ad uso de' marinari, de' soldati, de' pescatori (Bo.135), *capoto* »civil *cappa*« (Pa.41), *capoto* »cappotto«

(Do.128), *capoto* »cappotto, mantello, paltò, paletò« (Ro.169). Zingarelli bilježi termin *cappòtto* (< *cappa*) koji pokriva značenje »pesante soprabito invernale da uomo o da donna« (Zi.305). Kod Skoka pod natuknicom *kàpa* stoji pojavnica *kàpot* < tal. *cappotto*, deminutiv na *-otto* (Sk.II.38–39), a istu mu etimologiju pripisuju Anić i Goldstein: *kàpot* »kaput« < tal. *cappotto* (An.Go.649).

© *Kapòt je dūgačak, svè do košćic.*

© *Imàla san jedòn kapòt po su mi ga izìle mojice.*

kapotîn *m* kraći kaput

U svim je rječnicima zatupljena jednaka varijanta: *capotin* »voce diminutiva di *cappotto*; e tanto si dice di piccolo cappotto, quanto di una specie di vestimento fatto a giustacore, che portano le donne« (Bo.135), *capotin* »cappottino« (Do.128), *capotin* »dim. cappottina (delle donne)« (Ro.169). Standardni lik glasi *cappottino* »dim. di *cappòtto*« (Zi.305). Usp. **kapòt**.

© *Kapotîn je kapòt, ali je kròtki, kò jakèta.*

kolājna *ž* ogrlica

Boerio bilježi imenicu *colàna* »collana; monile« (Bo.178). U standardnome je jeziku potvrđen termin *collàna* (prema *collo*) »monile, ornamento da portarsi al collo« (Zi.391). Skok tumači: *kòlāna* »ogrlica« < tal. *collana*, izvedenica od *collum* s pomoću *-anus*, a zamjećuje da je nejasan umetak *i* pored *n*: *kolajna* (SK.II.123). Kod Klaića je registrirana varijanta *kòlājna* »ogrlica, derdan« < tal. *collana* (Kl.704).

© *Stāvila je kolājnu kolo vròta.*

kolarîna/ kularîna *ž* kravata

Boerio zasnjeđuje leksemom *colarina* »quella striscia di pannolino finissimo che si porta dagli uomini attaccata alla goletta« (Bo.178), a isti su zapisani u ostalim rječnicima: *colarina* (Pa.60, Do.164, Pi.60, Ro.229). Pinguettini donosi zanimljivu pripomenu: »a Spalato di Dalmazia 'colarina' è la cravatta« (Pi.60), a i Miotto je zabilježio *colarina* u značenju »cravatta« (Mi.55). U talijanskome je standardnome jeziku ovjeren lik *collarino* (lat. *collāre*, da *còllum* 'collo') »dim. di *collare*; ornamento di stoffa o altro da portarsi attorno al collo, usato spec. in pasato dalle signore« (Zi.391). Pod natuknicom *kòlār* Skok donosi varijante s deminutivnim *-ino*: *kolarîn*,

kolārīna < tal. *collare* (Sk.II.123). U Anićevo i Goldsteinovu rječniku javlja se termin *kolārīna* »1. tvrda ogrlica (npr. svećenička); 2. ovratnik« koja je upućena na *kòlār*, a izvodi se iz tal. *collare* (An.Go.689). Kod Klaića je pod natuknicom *kòlār* evidentirana potvrda *kolārīn* < tal. *collarino* (Kl.704).

© *Môj Stīpè ùvi(k) nòsi kularīnu kal grē u crīkvu.*

kolèt *m* ovratnik

U rječnicima se Boerija i Paolettija navodi: *colèto* »pezzulo di pannolino finissimo, che si portava al colo dalle persone civili, e che ora non è più in moda« (Bo.179), *coletto* »goletto« (Pa.60). Ostala građa sadrži ove jedinice: *colèto* »colletto della camicia« (Mi.55), *colèto* »colletto, solino, colletto duro, inamidato« (Do.165), *colet* (-*eto*) »colletto« (Ro.230). Standardnojezični termin *collétto* (prema *collo*) rabi se u značenju »parte della camicia o dell'abito che sta attorno al collo« (Zi.393). Skok kao natuknicu izdvaja riječ *kòlār*, pa pod njom i varijatu *kòlet* < tal. *collo* s deminutivnim sufiksom *-etto* (< *-ittus*) < lat. *collum* (Sk.II.123–124). U dvama je hrvatskim rječnicima stranih riječi zastupljena imenica *kòlet* za koju je zapisano da joj je podrijetlo u tal. *colletto* (An.Go.691, Kl.706).

© *Jò ne vòlin nosì(t) nìšta s kolètton – tò me stēže, dūši, pogotòvo kal je vrućinà.*

kombinèt *m* vrsta ženskoga donjeg rublja s naramenicama (ob. do koljena)

Miotto registrira termin *combinè* »sottoveste femminile« (Mi.56), a isti je naveden i u tršćanskome rječniku (Do.167). Pinguettini pod natuknicom *combinar* bilježi lik *combiné* kojega tumači kao »neologismo, camicia e mutandine per donna« (Pi.61–62). Natuknicu *combinè* Rosamani je uputio na *combinasion* »sottoveste da donna, mutande e corpetto uniti« (Ro.234). U Zingarellija stoji *combinazióne* (fr. *combinasion*, dall'anglo-amer. *combination*) »sottoveste femminile che ha sostituito i due capi, copribusto e gonna, in uso siino alla fine dell'Ottocento« (Zi.400–401). Vinja pod natuknicom *kombīn* donosi imenicu *kombinèt* < tršć.-mlet. *combinè* »sottoveste«, što je skraćeno od fr. *combinaison* (Vi.II.94).

© *Jèmon jò svilèni kombinèt, tò se nosìlo, tò je bìlo lìpo vīdi(t). Sèdeš i nògu prko nogē i ondà ti se vīdi kombinèt.*

koměš *m* vrsta ženskoga prsluka koji se nosi ispod odjeće

U Boerijevu je rječniku zapisano: *comesso* (*da omo*) »piccolo farsetto che portasi sotto al giustacore o simile, e sopra o anche sotto la camicia per difendersi dal freddo, te *comesso* (*da dona*) »farsetto, vestimento del busto« (Bo.183). Paoletti ovjerava terminom *comesso* pod kojim bilježi *comesso da omo* »camiciuola« te *comesso da dona* »farsetto« (Pa.61). U ostalim se rječnicima pojavljuju ove varijante: *comeso* »corpetto; vestaglia; camiciola« (Do.167), *comesso* »camiciola femminile, farsetto, non più usati, ed anticamente anche parte del vestario maschile« (Pi.62), *comes/ comesso* »corpetto« (Ro.235). Vinja za termin *kòmes* razjašnjava da je *comesso* čisti venecijanizam kojemu etimologiju valja potražiti u glagolu *commettere* »mettere insieme« (Vi.II.94), a ne kako Skok tumači da je *komeš* nastavljač lat. riječi *camisia* (Sk.II.27–28).

© *Stõre ženè su se stiskåle s oñin, slišno bũštu. Tõ je koměš, a danàs bi se finije rěklo 'pr̃sluk'.*

© *Jõ se spomĩnen da su prĩ(n) ženè spõle u koměš.*

© *Stõre ženè su nosile, isto kõda je bẽz rukõvi, sõmo je tõ bilo ìspo(l) mãjice, zvõlo se tõ koměš.*

kordũn, *kordũnà m* kolajna, ogrlica (deblja)

Boerio i Paoletti bilježe *cordón* (Bo.197, Pa.64), kako stoji i u tršćansko-me rječniku: *cordón* »cordone; cordiglio« (Do.175), a ista se potkrepa nalazi kod Rosamanija: *cordòn* (Ro.250). U Skoka su pod *kõrda* navedeni oblici na *-one > -un*: *kordũn*, *kòrdũn*, *krdũn* itd. te ispisuje postanje: lat. *chorda* > tal. *corda*, dem. *cordella* za lat. *chordula*, tal. *cordone* (Sk.II.153).

© *Nõna je imåla mejkõ zlõta i dõla je mojõj mãteri mêtar kordũnå.*

© *Mojå mãt je govorila: 'Ćẽrce mojå, da san rastopila kordũn, mõgla san van svĩma trĩma napravĩ(t) kadĩne'.*

© *Kordũn je ol stõrega zlõta õgrlica, bila je debelå, vrĩdnå.*

© *Nõna je mõrala prodå(t) kordũn će nũ je pokõjna mãt oståvila.*

korduncĩn *m* vrpca za vezanje cipela

U Boerijevu je rječniku ovjeren termin *cordoncĩn* (Bo.198), dok ostali bilježe: *cordonzĩn* »cordoncino« (Mi.58), *cordonzĩn* »cordonzino« (Do.175). Pojavnica je *cordonzĩn* markirana i u Rosamanijevu materijalu (Ro.251).

U standardnome je talijanskome jeziku potvrđena imenica *cordoncino* (Zi.455).

© *A òn je ìša niza Črmań, odvezãli su mu se korduncĩni, sòmo cẽ nĩ razbĩ glòvu.*

korpèt m vrsta grudnjaka

Boerio navodi lik *corpèto* »farsettino o sia quella parte del vestito delle donne che loro cuopre il corpo o sia il busto« (Bo.200), koji je ovjeren i kod Rosamanija: *corpeto* »corpetto (vita, soprattutto bianca e attillata, da dona)« (Ro.253). Standardni je termin *corpétto* (prema *corpo*) protumačen kao »panciotto, gilet; parte superiore, gener. corta e aderente al busto dell'abito femminile« (Zi.459). Skok pod natuknicom *krùžãt* »ženski prsluk koji se veže straga« bilježi imenicu *korpèt* < tal. *corpetto* (od *corpo*) (Sk.II.216), koja je registrirana i u hrvatskim rječnicima stranih riječi: *kòrpet* »prsluk« < tal. *corpetto* (Kl.743, An.Go.728).

© *Mĩ smo govorĩli rĩč korpèt u onò vrĩme – tò je bĩ vřst ridipèta.*

kòta ž bijela ministrantska košulja

U Boerijevu rječniku stoji leksem *cota* (Bo.204), a Rosamani tumači: *còta* »còtta (sopravveste bianca e corta che i preti méttono per certe funzio- ne)« (Ro.258). Skok donosi etimologiju riječi *kòta* (v. **kòtula**).

© *Sòmo kotòrĩ nòsidu kòtu. U kuròta se tò drugačĩje zovè.*

kòtula ž suknja

Boerio navodi termin *còtola* s tumačenjem: »una sorta di veste antica ed agiata da donna, che ricuopriva tutta la persona ed affibbiavasi al davanti ed alle braccia con ucchielli. Ora si prende per *gonnella*« (Bo.205). I u drugim su izvorima pronađene potkrepe: *cotola* »gonnella, sottana, gonna« (Pa.67), *còtola* »gonna« (Mi.59), *còtola* »sottana, gonna« (Do.178), *cotola* »gonella« (Pi.67), *còtula* »gonnella« (Ro.259). Kod Skoka je pod natuknicom *kòta* registriran lik *kòtula* < tal. *cotta* (franačko podrijetlo *kotta) s deminutivnim sufiksom *-ola* (< lat. *-ula*), mlet. *còtola* (Sk.II.168–169). Vinja pod *Kòtula* bilježi lik *kòtula* »suknja« < mlet. *còtola* (iz franačkoga *kotta) (Vi.II.105). Termin *kòtula* »gornja suknja« < tal. *cotta* posvjedočen je i kod Klaića (Kl.746).

© *Bĩ biš rèka da je ženà obũkla kòtulu ili pandĩl – tò ti je ìsto.*

krožet *m* vrsta odjeće bez rukava, prsluk

U svim je rječnicima zabilježena ista natuknica: *crošato* »vestimento da uomo che cuopre il busto, come giubbone o camiciuola« (Bo.210), *crošato* »farsetto, farsettino« (Pa.69), *crošato* »farsetto« (Mi.60), *crošato* »crociato (specie di veste), farsetto« (Ro.269). Skok pod *pršluk* navodi *krožet* < fr. *corset* (SK.III.57). Klaić jedinicu *kròžet* »vrsta prsluka« upućuje na *kòrzet* < fr. *corset* (Kl.744, 759).

© *Prvò obūčēš košūju, a ondà gòre krožet. Tò ti je bēž rukōvi, tò òbišno mūški nòsidu.*

kurdila *ž* traka od tkanine, vrpca

U Boerijevu je rječniku zabilježen termin *cordèla* sa značenjem »cordella; cordellina o fettuccia« (Bo.197), a istu je imenicu registrirao Paoletti (Pa.64). Svi ostali rječnici sadrže imenicu *cordèla* s ovim značenjima: »fettuccia, cordicella« (Mi.58), »fettuccia, cordicella« (Do.175), »nastro« (Ro.250). Standardni lik glasi *cordèlla* (umanjenica od *corda*) (Zi.455). Pod natuknicom *kòrda* »konopac, uže, vrpca« Skok notira lik *kurdila* < tal. *corda*, deminutiv *cordella* < lat. *chorda*, a dalja etimologija seže do grčkoga (Sk.II.153). I Vinja se u riječi *kùrdela* oslanja na mletački *corda*, *corde-la* (Vi.II.118). Kod Klaića nahodimo *kùrdela* »vrpca, traka« < tal. *cordella* (Kl.769), a isti je lik zapisan u rječniku Anića i Goldsteina pored varijante *kùrtela* (An.Go.750).

© *Za kùs tràke, vâko širòke, mī rēčemo da je kurdila. Kal, na prīmēr, obūčēš travērsu, ondà je vžēš kurdilòn.*

lāstik *m* rastezljiva vrpca satkana od gumenih niti

Boerio bilježi *elástico* »che ha forza di molla« (Bo.251), a u drugim su rječnicima ovjereni sljedeći termini i objašnjenja: *lástico* »elastico« (Mi.105), *ástico* »elastico« (Do.41), *lastico* »elastico« (Pi.118), *lástico* »elástico« (Ro.528). U standardu je evidentirana pojavnica *elástico* (vc. *dotta*, gr. *elastikós*) »che possiede elasticità« (Zi.611). Kod Skoka je pod natuknicom *gūma* zapisan oblik *lāstika* < skraćenica od tal. *gomma elastica* (Sk.I.632). Klaić je u rječnik unio natuknicu *lāsteks* »vrsta tkanine protkane finim gumenim nitima, tako da se može rastezati« < fr. *élastique*, a tu pridodaje i varijante *lāstik*, *lāstika*, *lāstiš* (Kl.788).

© *Prî(n) smo mećali kurdîle u mûške mudônte. I kurdîla se stavijâla u žënske mudônte jer nîsû jemâli lâštika.*

lerôj, lerôja/ **relôj**, relôja *m* sprava za pokazivanje vremena, ura, sat

Nazivak *relògio* sa značenjem »macchina notissima che indica il trascorrer del tempo« javlja se u Boerijevu rječniku (Bo.564), ali i u varijanti *lerògio* (Bo.366). Paoletti je zabilježio *relogio* (Pa.254), jednako kao i Mitto: *relògio* »orologio« (Mi.169). U tršćanskome su rječniku zastupljene varijante *reloio* i *orloio* »orologio« (Do. 516, 415), a dva oblika donosi i Rosamani: *leroio* i *reloio* »orologio« (Ro.535, 870). Skok navodi natuknicu *araloj* »časovnik, sat, džepni i zidni«, a pod njome i lik *lerôj* < mlet. *lerogio* (Sk.I.53). Prema Klaiću imenica *rêlôj* »sat, ura« vuče podrijetlo iz tal. *orologio* (Kl.1150), kako je zapisano u Anićevu i Goldsteinovu rječniku: *lêroj/ liroj* »sat, ura« < tal. (*l'*)*orologio* (An.Go.774).

© *Prî(n) tòšno sedavnâst gòdišć kûpîli su mi za ròjendon lerôj. Jô ga nîsôn stâvila nâ zid, nego san ga hrônîla. I danâs ga glêdon – jôš nî stô!*

ligâmbè, ligâmbih *ž mn.* držači za ženske čarape, (elastične) podvezice

U relevantnim rječnicima nahodimo isti oblik: *ligambo* »cinto da legar le calze attorno alla gamba« (Bo.371), *ligambo* »legaccia, legaccio, cintolino« (Pa.160), *ligâmbò* »giarrettiera« (Mi.107), *ligambo* »legaccio da calza« (Do.330–331, Pi.120), *ligambo* »legaccio da calza« (Ro.541). Pod natuknicom *lêgače* Vinja izdvaja lik *ligâmbè* »podvezice« < mlet. *ligambo* (Vi. II.132). Kod Klaića je zapisano: *ligâmba* »podvezica« < prema tal. *legare* (‘vezati’) (Kl.805), a slično se može zapaziti i u drugome rječniku: *ligâmbè* < tal. ← lat. *ligare*: vezati + tal. *gambe*: noge (An.Go.779).

© *Prî(n) nî bilo hulahôpi. Nego calcète i gòre si imô prko strûka vâko, a dôle su ti vîsile ligâmbè. Onè su bile ol gûme.*

lumbrèla *ž* kišobran

Za ovaj se leksem mogu pronaći sljedeće potvrđnice u konzultiranoj građi: *ombrèla* »arnese noto, che serve per ripararsi dalla pioggia e dal sole camminado« (Bo.450), *ombrela* »ombrella« (Pa.202), *ombrèla* (Mi.138), *ombrela* i *lombrela* (Do.410), *ombrela* (Ro.700). Standardnojezični lik glasi *ombrèllo* i protumačen je kao »oggetto per ripararsi dal sole o dalla pioggia, costituito da un manico più o meno lungo alla cui sommità sono inserite a

raggiera numerose stecche ricoperte di tessuto« (Zi.1214). Skok pod natuknicom òmbrela notira *lumbrêla* < tal. *ombrella* < lat. *umbrella* (Sk.II.555–556). Klaić termin *ambréla* »kišobran; suncobran« izvodi iz tal. *ombrello*, dodajući varijante *lùmbrel̃* i *lùmbrel̃a* (Kl.57), a slično je stanje i u drugome rječniku stranih riječi: *lùmbrela* (*rùmbrela*) pored *ambréla* (*amréla*) prema tal. *ombrello* (An.Go.794).

© *Mèni je nõvo lumbrèla ostàla u Supètar kal san išla na bānku.*

lumbrel̃in *m* suncobran (ručni)

U Boerijevu se i Paolettijevu rječniku pojavljuju natuknice *ombrelin* »piccola ombrella coperta di seta che serve alle donne, per ripararsi dal sole« (Bo.450) i *ombrellin* »parasole« (Pa.202), a isti je oblik markiran u tršćanskome rječniku i kod Rosamanija: *ombrelin* »ombrello da sole« (Do.450, Ro.700). Standardni lik *ombrellino* nosilac je značenja »parasole elegante portate un tempo dalle signore« (Zi.1214). Skok pod *òmbrela* bilježi i *lumbrèl̃in* »suncobran«, tal. deminutiv na *-ino* (v. **lumbrèla**) (Sk. II.555–556). Klaić bilježi *ombrel̃in* »suncobran« < tal. *ombrellino* (Kl.971).

© *Lumbrel̃in je onô će sè nõsi za sūnce, a lumbrèla je za dôž.*

māja ž/ **mājica** ž komad odjeće koji se nosi namjesto košulje; potkošulja

Miotto je evidentirao termin *màia* »maglia delle rete; maglia di lana« (Mi.111), isto kao Rosamani i Doria: *maia* »maglia« (Do.348, Ro.570). Skok pod terminom *mākulica* navodi *mājica* »maglia, deminutiv na *-ica*« < tršč. *maia* (Sk.II.360). Imenicu *māja* Anić i Goldstein upućuju na natuknicu *mājica* sa značenjem »1. pojedinačni komad rublja koje se nosi ispod košulje, maja, potkošulja; 2. rublje koje se nosi umjesto košulje« < fr. *maillot*, tal. *maglia* (An.Go.803).

© *Dvî mājice san isk̃dola kal san tũkla mũlce na māsline.*

mezokālca ž čarapa (ob. kraća)

Riječ je o složenici. Kod Boerija je registrirano: *mezo* »mezzo« (Bo.415), kod Miotta *mèzo* »metà« (Mi.121), kao i u tršćanskome rječniku *mezo* »mezzo« (Do.376). Zingarelli također navodi *mèzzo* (lat. *mēdiu(m)*) »di ciò che costituisce la metà di un intero« (Zi.1103). Vinja notira da je *mèzo* »predmetak s vrijednošću 'polu', preuzet iz ven. *mezo* 'mezzo'«, a potonji iz *medius* (Vi.II.192). Usp. **kalčeta**.

© *Mezokâlce su kalcète, nikôr rèche da su bokûn krãce nego ðbišne.*

mèzokapòt *m* vrsta kaputa (koji seže do koljena)

Riječ je o složenici. Usp. **mezokâlca** i **kapòt**.

© *Kōgôr nõsi kapòt, a kōgôr mèzokapòt. Mèzokapòt ti dōjde do kolîna.*

montûra *ž* uniforma, odora; odjeća (u širem smislu)

U svim je izvorima registrirana ista varijanta: *montûra* »L'uniono dio ciò ch'è necessario all'allestimento di chi che sia« (Bo.424), *montûra* »divisa militare« (Mi.123), *montura* (Ro.647), *montura* »divisa militare, uniforme« (Do.386), *montura* »divisa, uniforme« (Pi.138). Standardni je lik *montûra* (< fr. *monture*, prema *monter*) potvrđen u značenju »divisa, uniforme« (Zi.1139). Klaić donosi natuknicu *mundûra* »vojničko odijelo; odora, uniforma« < fr. *monture* (Kl.916), a Anić i Goldstein *mondûra* »uniforma, odora« < fr. *monture* (An.Go.863).

© *Jèmoš pùno montûre, ùvi(k) kupùješ montûru.*

© *Danàs je promînuła trî montûre.*

mudònte, *mudòntih* *ž mn.* gaćice

Boerio i Paoletti bilježe: *mudande* »specie di calzoni per lo più di tela di lino, che si portano sotto i calzoni per mutarlo quando sono lordi« (Bo.431), *mudande* »mutande, sottocalzoni e brachetti« (Pa.192), a i u preostalim su rječnicima posvjedočeni isti oblici: *mudande* (Mi.128, Do.391, Pi.140, Ro.657). U standardnome je jeziku ovjeren lik *mutànde* (lat. *mutāndae*, nom. pl. f. '(vesti) da cambiare', gerundivo di *mutāre* 'mutare) koji nosi značenje »indumento intimo maschile o femminile che copre il corpo dalla vita all'inguine o alle cosce« (Zi.1155). Kod Skoka je evidentiran glagol *muntati se* »mijenjati se« od tal. < lat. *mūtare*, a odatle poimeničen gerund na *-andus*: *mudande* »gaćice« < mlet. *mudande* = tosk. *mutande* (SK.II.483). Klaić bilježi *mūdānte* »gaće« < tal. *mutande* (Kl.912), a jednako su notirali Anić i Goldstein: *mūdānte* < tal. *mutande* (An.Go.871).

© *Mûški su prî(n) nosîli ðūgaške mudònte, a i ženè su nosîle onè vèlike, starînske, do kòlin.*

mudantīne, mudantīnih ž *mn.* kupaće gaćice

Standardnojezični termin *mutandine* pokriva značenje »costume da bagno per uomo o bambino« (Zi.1157), a kod Miotta je zabilježen lik *mudandine* »calzoncini di bagno« (Mi.128). Potkrepa je *mudānīne* »kupaće gaćice« < tal. *mutande* registrirana u Anićevu i Goldsteinovu rječniku (An. Go.871).

© *Prī(n) su se stōre ženē u kombinēte kupāle. Jō znōn da se Marīja Būfa kupāla u kombinēt, a mī dicā bi je bīli glēdoli. Danās se mūški kŭpodu u mudantīne, a ženē u kostīme.*⁷

oćalīn *m* naočale koje se zataknu o nos, cviker

Miotto notira termin *ocialin* »occhialino, occhialeto« (Mi.137), koji je evidentiran u tršćanskome rječniku: *ocialin* »1. occhialino; 2. agg. chi porta gli occhiali« (Do.407) i kod Rosamanija: *ocialin* (Ro.694). Skok navodi natuknicu *oćalī* pod kojom spominje lik *oćalīn* »durbin« < tal. *occhiali* prema mletačkomu izgovoru (Sk.II.541–542). U Klaićevu rječniku stoji *oćalīn* »1. lornjet, naočale s drškom, pa i naočale uopće; 2. durbin, dalekozor« < mlet. *ocialino* (Kl.962).

© *Stōri su imāli oćalīn, ondā oćalīn držiš rukōn i šījješ nōvine.*

ōnžula ž metalna kopčica, petlja

Termin *asolo* Boerio tumači kao: »è una specie di fermaglio composto d'un piccolo strumento di fil di ferro adunco, con due piegature da piè simili al calcagno delle forbici, chiamato *ganghero* (maschio); e d'una maglietta della stessa materia chiamata *femminella* (fèmena), nella quale entra la punta del *ganghero*, e servono ad affibbiaro vestimenti« (Bo.46). Paolletti pojašnjava: *asola maschio* »ganghero« i *asola femena* »femminella« (Pa.14), dok je drugdje markirano: *asola* »occhiello, ansola« (Do.40), *àsola* »occhiello nel vestario« (Pi.9), *àsola* »gangherino con la suo gangherella; occhiello« (Ro.42). Standardni je lik *àsola* (lat. *ānsula(m)*, dim. di *ānsa*) pokrio značenje »piccolo taglio nel tessuto di un abito, orlato con punto a smerlo, destinato ad accogliere il bottone; occhiello di metallo in cui entra un perno« (Zi.158). Skok podrijetlo lika *āžula* »kopča, petlja, spona, ombre-

⁷ Zanimljivo je istaknuti da u bliskome govoru Milne za 'kostim' govore *veštīt ol bāna*, no ta sintagma u govoru Ložišća nije ovjerena.

ta, imbreta« tumači na ovaj način: mlet. *àsola*, deminutiv na *-ula* < lat. *ansa*, vlat. *asa* (Sk.I.80). U Klaićev je rječnik uvršten termin ažula »kopča, petlja« < tal. *asola* (Kl.132).

© *Na ròbu su bìle ònžule; ònžula je onò kò na riđipèt će sè na škìnu spòji. Jedòn dīl ònžule zadīje se za drùgi.*

paketīna ž zamotuljak s jastučićem u kojem se nosi dojenče

Miotto donosi oblik *pachetīna*, čije je značenje »involto per neonato« (Mi.142).

© *Mène je mojà māt, kal je rođīla, donīla dōma u paketīnu.*

© *Onò će sè dītè nōsi, ol robè, zovemò paketīna.*

pandīl, *pandīla m* suknja

Skok uključuje natuknicu *pan* pod kojom bilježi oblik *pandil* »neka žen-ska haljina, suknja« čiji je naziv dalmatoromanski leksički ostatak iz terminologije nošnje od lat. *pannellus (sa zamjenom *nn* > *nd*) (Sk.II.596). Klaić bilježi *pandil* »ženska haljina, suknja« < tal. *panno* ('sukno') (Kl.998), a isto je registrirano kod Anića i Goldsteina: *pandil* < tal. *panno* (An.Go.949).

© *Nīsù prī(n) ženè nosīli gāće, nīkako, hođilo se u pandīle.*

patèla ž dio odjeće koji je posuvraćen, posuvratak; prorez na muškim hlačama, raspor

U Miottovu je rječniku zastupljen nazivak *patèla* »risvolto della giacca, risvolto della stoffa« (Mi.149). U tršćanskim rječnicima stoji: *patela* »risvolto del collo o delle tasche di una giacca« (Do.441), *patela* »termine di sartoria, risvolto« (Pi.158). Vinja pod natuknicom *patelīn* bilježi *pàtela* »posuvratak, rever«, čije se podrijetlo povezuje s mletačkim oblikom *patela* (Vi.II.255).

© *Jō bi bìla šīla, i bìla bi mi māt rēkla: bàš su ti līpo ispāle patèle. A tō ti je kò kolèt i ovò òkolo nēga do prvēga botūnà.*

© *Kōgōr bi patèle naprāvi na špīc, a kōgōr na okrūglo.*

© *Ovī(n) patēnt na mūške gāće mi zovemò patèla. Po modērnū govòridu šīlic, a mī rēčemo patèla.*

pelīca ž krzneni ovratnik

Isti su oblici zastupljeni u Boerijevu i Paolettijevu rječniku: *pelizza* »pelliccia« za koju tumači »veste foderato di pelo« (Bo.487), *pelizza*

»pelliccia« (Pa.218). U materijalu se iz tršćanskoga dijalekta sreće oblik *peliza* (Do.447, Pi.162), kao i kod Miotta: *peliza* »pelliccia« (Mi.150). Leksemom je talijanskoga standardnoga jezika imenica *pelliccia* (dal lat. tardo *pellīcius* 'di pelle', da *pēllis* 'pelle') koji nosi značenje »il mantello di un animale formato da peli folti e piuttosto lunghi« (Zi.1297).

© *Zimi se hīti kolo vrōta vāko kō debèlo šjōlpa, ali ol kržna. Tō se rēče pelīca.*

© *Na bīndu je pelīca, tō je na kolētu, kō dlāka, kržno.*

© *Nikī su imāli pelīcu napōse, nī bīla skūpa s kolēton, tō su nosīle gōspoje.*

pērla ž biser, dragulj; kuglica nalik na biser (koja se niže u ogrlicu ili se njime ukrašava odjeća)

Tumačenje »sostanza dura, bianca e ordinariamente tonda, o specie di calcolo, che si forma nel testaceo marino detto« stoji pored Boerijeve natuknice *perla* (Bo.493), koja je sastavnim dijelom i Paolettijeva rječnika (Pa.219). Lik *perla* »perla« ujedno je Dorijina i Rosamanijeva potkrepa (Do.450, Ro.763). Standardni lik glasi *pērla* (lat. parl. **pērnulla(m)*, propr. dim. di *pērna* 'coscia di maiale'), a nosi značenje »globuletto di vario colore a forma generalmente sferica che si forma all'interno di certi Molluschi, spec. dell'ostrica perlifera, prezioso come ornamento (Zi.1310). Klaić je imenicu *pērla* povezao s franc. *perle* (Kl.1034), dok Anić i Goldstein smatraju da je *pērla* iz njem. *Perle* (An.Go.983).

© *Imāla san jō jednū līpu starīnsku kolājnu s pērlima, sōmo nē znon dī san je stāvila.*⁸

petenīn m češalj

U Boerijevu je i Paolettijevu rječniku ovjeren lik *petenina* »pettine fitto« (Bo.498, Pa.223), a kod Miotta *petenin* (Mi.152). U Zingarellija stoji imenica *pettinino* »1. dim. di *pettine*; 2. *pettine* tascabile« (Zi.1320).

© *Mūški bidu bīli držāli mōli petenīn u žepū.*

⁸ Odatle i glagoli *naprlētā(t) se/ naprlitā(t) se* u značenju 'nakititi se'.

pièta ž pregib, nabor na odjeći (uglavnom na haljinama, suknjama)

Boerio zapisuje termin *pieta*, *pietina* (Bo.509), a svi ostali izvori uključuju istu potvrdnicu: *pièta* »piega« (Pa.228, Mi.154, Do.465, Pi.167, Ro.786). Vinja ima natuknicu *pijète* »nabori izrađeni na odjeći podalje jedni od drugih« (Vi.III.33), za čiju se etimologiju poziva na Skoka koji notira oblik *piètina* (Korčula), što je deminutiv na *-ina* od mlet. *pieta* (Sk.II.685).

© *Mèni je pokòjna Jèrè Ćèkalova, onà je bila šaltòra, bila šašila lîpi pandîl na piète.*

pòlša ž posuvraćeni donji dio rukava, manšeta, orukavlje

U korištenim rječnicima stoji ista potvrdnica: *polso* (Bo.518), *polso* »polso« (Do.481), *pòlso* (Ro.811). Anić i Goldstein pišu *pòlša* »manšeta« < mlet., tal. *polsino* (An.Go.1014).

© *A da si mu vîdila špòrke pòlše, prkrstîla bi se.*

portafòj, *portafòja* *m* lisnica, novčanik

Boerio donosi nazivak *portafògio* (Bo.526), koji je u rječnik unio i Mitto: *portafògio* »portafoglio« (Mi.160). Varijanta se *portafoio* javlja u trišćanskome rječniku (Do.486), dok je kod Rosamanija posvjedočen oblik *portafolio* (Ro.144). Standardni lik glasi *portafòglio* (comp. di *porta-* e *foglio*; calco sul fr. *porte-feuille*), a potvrđen je u značenju »busta di pelle per banconote e sim.« (Zi.1377). Vinja pod natuknicu *portamenat* ispisuje naglasne varijante riječi *portaføj* bilježeći da je riječ o mletacizmu (Vi. III.68), a riječ *portàfòlj* < tal. *portafoglio* donosi i Klaić (Kl.1071).

© *Rèkla san jò do(n) Tònčetu da su nâši portafòji pròzni.*

puntapèt *m* igla sigurnica

Boerio navodi termin *pontapèto* kojega tumači na ovaj način: »fermaglio borchia o scudetto colmo di metallo, ornamento o gioiello con cui si punta lo sparato dinanzi alla camicia e si porta pendente« (Bo.521). I u drugim su rječničkim građama ovjerene iste varijante: *pontapeto* »fermaglio« (Pa.234), *pontapèto* »spilla, fermaglio« (Mi.159), a jednako bilježi i Rosamani (Ro.815). Kod Skoka se pod natuknicom *pūnat* nalazi termin *puntapèt* < talijanska složenica *puntapetto* = mlet. *pontapeto* (*petto* < lat. *pectus*) (Sk. III.75–76). Vinja je oblik *potampè* protumačio kao »ukrasna igla, broš«, a

podrijetlo pronalazi u mlet. *pontapeto* (Vi.III.74). U Klaićevu je rječniku potvrđen lik *puntàpet* »pribadača, špenadla« < tal. *pontapetto* (Kl.1115).

© *Ako ti je čò pùklo, ondà ćapòš sa puntapèton. Nikòr rèče i šigurèca.*

© *U Ložišće rèčemo 'puntapèt' za onù jòglu čè spòjiš dvò kùsa ròbe ili ništò drùgo.*

rebatîna ž metalna spojka, zakivak

Pojavnica *rebatîn* kod Miotta pokriva značenje »chiodo dalla testa larga; piccolo chiodo; chiodo ribattuto sulla sua punta, dopo aver attraversato il legno o il cuoio« (Mi.168). Vinja je pod *rebatàjic* zabilježio oblik *rebatîna* »zakovica« < mlet. glagol *rebater* (Vi.III.116).

© *Rebatîna se stavijàla na kaiše, na postolè, na rebatînke.*

rebatînke, rebatînkiih ž *mn.* hlače načinjene od teksas-platna, traperice

Vinja ističe da je riječ *rebatînke* »traperice, hlače sa zakovicama« istoga postanja kao i *rebatîna*, dakle iz mletačkoga glagola *ribater* (Vi.III.116), a tako navode Anić i Goldstein tumačeći da *rebatînke* imaju zakovice pa se riječ izvodi iz »rebatina« (An.Go.1074).

© *Danàs jèmote rebatînke, parîdu da su iskìdone. Kal je jedòn dõša u kùću, ondà ga je nõna vîdila po govòri: Sînko møj, và(s) si iskìdon, vajàlo bi da ti tašelòn gâce.*

ridipèt *m* grudnjak

U tršćanskome je rječniku ovjerena potkrepa *regipeto* »reggipetto, reggiseno« (Do.516). Standardni lik *reggipètto* (comp. di *reggere* e *petto*) ima značenje »reggiseno« (Zi.1496). Dakle, riječ je o složenici dviju talijanskih riječi: *reggere* (< lat. *règere*) »tenere stretto qlco. o qlcu., perché stia ritto, stabile, in equilibrio« te *pètto* (< lat. *pèctus*) »parte anteriore del torace umano, compresa fra il collo e l'addome« (Zi.1320, 1495, 1496). Anić i Goldstein notiraju *ređipet* < tal. *reggipetto* (An.Go.1078).

© *Ovî(n) mi je ridipèt tisan.*

© *Jõ san se ismèla kal san je vîdila – tònko mājica bèž ridipèta, a jèmo sise kò burāca.*

© *Nĩ bì ridipèt kò danàs, nego je ìspol prsiju imò jòš ròbe dõle.*

ròba ž odjeća, rublje; stvari

U Boerijevu je rječniku zastupljen nazivak *roba* koji je protumačen na sljedeći način: »nome generalissimo che comprende beni mobili, immobili, merci, viveri etc.« (Bo.579). U svima je ostalima rječnicima jednaka pojavnica: *roba* (Mi.171, Pa.260, Do.531, Pi.184, Ro.890). Standardni talijanski jezik poznaje termin *ròba* koji nosi značenje »ciò che di materiale si possiede e che serve in genere alla necessità del vivere« (Zi.1571). Skok pod terminom *rob* bilježi *ròba* < tal. *ròba* (< germ. *rauba*) (Sk.III.151). U Klaićevu je rječniku evidentirano: *ròba* »proizvodi namijenjeni tržištu i potrošnji; odjeća, osobito rublje; tkanina« < tal. *robba* (Kl.1171).

© *Jèmon ròbe da nè znon dī cú š nōn! A ùvi(k) nòsin ìsto.*

© *Tetà Zòrka iz Amèrike bi svàki mīsec bìla nōn poslāla pakèt ròbe za dīcu.*

roćina ž naušnica

Boerio i Paoletti zapisuju termin *rechin* »pendente agli orecchi« (Bo.559), *rechin* »orecchino e pendente« (Pa.251), a Miotto bilježi varijantu *recin* »orecchino« (Mi.168), koja se sreće i u tršćanskome rječniku: *recin* »orecchino« (Do.514), dok Rosamani izdvaja oblik *rechina* »orecchino« (Ro.865). Skok pod natuknicom *orecīni* objašnjava: *rećina* < tal. *orecchino*, deminutiv na tal. *-ino* (< lat. *-īnus*) od *orecchio* < *auricula* od *auris* ('uho'), prema mlet. izgovoru *rečin* (Sk.II.565). Vinja pod terminom *rećuni* »zaušnjaci« tumači da su mnoge varijante za značenje »naušnice, ukras za uši« uglavnom primljene preko mletačkoga dijalekta i iste su lat. etimologije (< *auricula* < *auris*) (Vi.III.117). Klaić bilježi množinski oblik *rećine* »naušnice, minduše, đinduhe« < tal. *orecchino* (Kl.1139), a isto je podrijetlo registrirano u Anića i Goldsteina: *rećine* »nakit koji se nosi na uhu« < tal. *orecchino* (An.Go.1076).

© *Mojà nòna mi je dōla vèlike, līpe roćine, ìmodu onū glōvu po srīdī, i rèkla mi je: 'Ćerce mojà, tò dōj tvojoj nōjstarijoj ćeri'.*

© *Bī mi je ròjendon na dvastīpe(t) õsmega, mejkò darõv san dobīla, a ćer mi je dōla līpe roćine ol zlōta.*

spāra ž podložak od platna koji se stavlja na glavu ispod tereta

Rosamanijevo *spara* »cercine« upućeno je na *busolà* s primjerom *Meti el busola in testa per portar el mastel* (Ro.135). Miotto donosi lik *spāra* čije se značenje tumači na ovaj način: »cercine, fazzoletto arrotolato che serve

per proteggere il capo alle contadine e alle isolane nel portare cesti, vasi, ecc.« (Mi.196). Skok notira imenicu *spära* sa značenjem »kotuljac, svitāk (...), gužva od kugle što se meće na glavu kad se što nosi« te ističe da je riječ o dalmatoromanskome leksičkome ostatku (Sk.III.308).

© *Ženè su, kal bidu išle kalà(t) vòdu, stavijãle spãru nã glovu.*

šjòla ž potplat na cipeli

Dvostruke su varijante markirane u Boerijevu i Paolettijevu rječniku: *sola* o *siola* »quella parte della scarpa che spetta alla parte del piede« (Bo.671), *sola* o *siola* »suolo, suola« (Pa.315). U svim je ostalim rječnicima posvjedočeno: *siòla* »suola della scarpa« (Mi.191), *siòla* (Do.632), *siòla* »suola (delle scarpe)« (Ro.1033). Standardnojezični lik glasi *suòla* (lat. *sòla*), a dolazi u značenju »parte della scarpa che poggia a terra« (Zi.1828). Pod natuknicom *šjòla* Skok podastire etimologiju riječi *šijola* < tal. *suola*, mlet. *sola* < lat. *sòlum*, *sòlea* (Sk.III.397). Anić i Goldstein pišu: *šjòla* »potplat, đon« < mlet. *siola*, *sola*; tal. *suola* (An.Go.1224).

© *Imãli smo mĩ kaligērè u selù: meštra Jãkov, meštra Kùzma, meštra Pjerin – popravijãli su postolè, křpili, stavijãli šjòle, popravijãli tãke...*

šjòlpa ž šal

Boerio bilježi termin *siarpa* (Bo.660), koja je navedena u Rosamanijevoj građi *siarpa* »sciarpas (da collo)« (Ro.1025) i u materijalu iz tršćanskoga: *siarpa* »sciarpas (Do.629), *sciarpas* »sciarpas, cravattas (Pi.211). U standardnome se talijanskome jeziku lik *sciãrpa* (dal fr. *écharpe*, dal francone *skerpa 'bandoliera') tumači kao »lembo di tessuto più o meno stretto, ma lungo, che si avvolge attorno al collo come ornamento o per proteggersi dal freddo« (Zi.1639). Skok navodi *šãl* »sukno za vrat« < tal. *sciallo*, *scialle* ili od fr. *chãle* te ondje bilježi lik *šjãlpa* < tal. *sciarpas* »marama za vrat« < fr. *écharpe* (Sk.III.373). Vinjina natuknica *sarpèta* sadrži i termin *šijãlpa* < mlet. *siarpa* (Vi.III.155). Riječ je zapisana u Anićevu i Goldsteinovu rječniku: *šjãlpa* < tal. *sciarpas* (An.Go.1224).

© *Šjòlpon se zamòtoš kolo vròta kal ti je zĩmã.*

šjalpèta ž kravata

U Rosamanijevu je rječniku evidentirana jedinica *siarpeta* »cravattas (Ro.1025), kako to stoji i u tršćanskome rječniku: *siarpeta* »cravattas

(Do.629). Standardnojezični lik glasi *sciarpétta* (Zi.1639). Pod natuknicom *sarpèta* Vinja donosi lik *šjalpèta* < mlet. *siarpa* = tal. *sciarpetta* »cravatta« < franc. *écharpe* < st. franački **skirpja* (Vi.III.155).

© *Tô smo otòlić govorili – mĩ u Ložišće rěčemo da nikòr nòsi kularinu ili šjalpètu, a tô ti je isto.*

škarpîne, škarpînih ž *mn.* vrsta plićih, laganijih cipela

U Boerijevu je rječniku, kao i kod Paolettija, zastupljen isti termin *scarpa* (Bo.620, Pa.282). Značenje »scarpa (bassa) e stivaletto (scarpa alta, da uomo e da donna)« bilježi Rosamani pored natuknice *scarpa* (Ro.961). U standardnome talijanskome jeziku termin *scarpino* pokriva značenje »calzatura elegante che lascia scoperta gran parte del piede« (Zi.1627). Skok pod natuknicom *skarpa* »cipela, postoli, obuća« navodi lik *skarpin* i objašnjava njegovo postanje: tal. deminutiv na *-ino* od tal. *scarpa* < germ. **skarpa*, stvnjem. *scharpe* (Sk.III.258).

© *Nosili smo i laganije, niske postolè, po modèrnu bidu rëkli mokasinke, a mĩ govòrimo škarpîne.*

škũfija ž kapuljača, kukuljica

Boerio bilježi *scufia* »cuffia« (Bo.637), a jednaka je potvrđnica unesena u tršćanske rječnike (Do.635, Pi.204) i kod Rosamanija (Ro.988). U standardnome je talijanskome jeziku prisutan termin *scuffia* (da *cuffia* – etim. discussa: lat. tardo *cũfia(m)*) u značenju »copricapo leggero di lana, stoffa o tela aderente al capo che scende fino al collo e viene fermato sotto il mento, un tempo comune nell'abbigliamento femminile, oggi usato per i neonati« (Zi.1657, 486). Kod Skoka se pod natuknicom *skòvija* nalazi riječ *škufija* < tal. *cuffia* < lat. *cofea* (Sk.III.267). U Klaićevu je rječniku registriran oblik *škũfijica* »ženska kapica« < tal. *scuffietta* (Kl.1297), a kod Anića i Goldsteina *škũfija* »kapa za sasvim malu djecu« < tal. *scuffia* (An.Go.1226).

© *Vinka iz Dràčevice je ũvi(k) nosila škũfiju, Bòg nu dò pokòj.*

šotòna ž podsuknja

U Boerija je zastupljena potkrepa *sotàna* »veste che portano le donne dalla cintola in giù, e sotto altra gonnella o sotto l'abito« (Bo.678). Leksem je standardnoga talijanskoga jezika *sottàna* (di *sottàno* < lat. parl. **subtānu(m)*) ovjeren u značenju »sottabito, sottoveste; parta inferiore del vestito femmi-

nile« (Zi.1747). Pod natuknicom *sōto* Skok notira *sōtāna* »podsuknja« < tal. *sottana* (Sk.III.307). Anić i Goldstein donose *šōtāna* »podsuknja« < tal. *sottana* (An.Go.1231).

© *Nikōr je šī šōtōnu bīlu, a nikōr drūgo.*

© *Danās govōru polsūkna, ali mī rēčemo šōtōna.*

špalīna ž naramenica

Značenje je »parte del busto dall'appiccatura del braccio al collo« Boerio pokrio leksemom *spala* (Bo.681). Doria bilježi *spalin* »parapetto; spallino (della sottoveste, di abiti femminili ecc.)« (Do.657), a Rosamani *spalini* »spalline« (Ro.1061). Standardnojezična varijanta *spallina* (da *spalla* < lat. *spātula(m)*) nosi značenje »striscia più o meno larga di tessuto che regge grembiuli, sottovesti e sim.« (Zi.1757). Vinja pod natuknicom *pošpalangāt* dodaje imenicu *špalina* »naramenica« < mlet. *spala* (Vi.III.73).

© *Mejkō mājici danās jèmo špalīne. Ovō tōnko prko ramēn su špalīne.*

© *Nikako mi nī drōgo kal dōjdedu u crīkvu mlōde žēnske, a svē u mājice na špalīne. Da san jō kurōt, līpo bi svē potīrola.*

špigēta ž vrpca za vezanje cipela

U svim je rječnicima markirana ista pojavnica: *spigheta* »piccola spiga« (Bo.690), *spigheta* »stringa per le calzature, laccio, cinghia, cordoncino per indumenti« (Do.665), *spigheta* »laccio da scarpe, spighetta« (Pi.220), *spigheta* »laccetto da scarpe (per allacciarle), stringa« (Ro.1071). Miotto donosi oblik *špigēta* »laccio della scarpa« (Mi.198). Skok pod jedinicom *špika* ispisuje *špigēta*, *špigete* »žniranci, trakovi, stringa«, što izvodi iz mlet. *spighetta* (SK.III.410), a isto podrijetlo zapisuje i Vinja: *špiget* < mlet. *spigheta* (Vi.III.232). U Klaićevu je rječniku ovjeren lik *špigeta* »trak, vrpca, gajtan, uzica« < tal. *spighetta* (Kl.1304), kao i u drugome rječniku stranih riječi: *špigeta* »vezica za cipele« < tal. *spighetta* (An.Go.1234).

© *Vīdi, èvo špigēte, na postolīma. Mōgeš rē(j) špigēte, a mōgeš i korduncīni.*

štivāle, štivālih ž mn. čizme

Među natuknicama u Boerijevu rječniku nalazi se *stivāl* »che nel plur. dicesi stivali o stivài, stivale, calzare di cuoio, nottissimo, che anticamente usavasi d'estate« (Bo.704). Kod Paolettija je moguće pronaći natuknicu *sti-*

valeti o prussiani »stivaletti, calzarini, calzaretti, bolgicchini, borzacchini e coturni« (Pa.332), dok je drugdje potvrđeno: *stival* (Mi.200), *stival* »stivale, scarpa« (Pi.224), *stival* »stivaletto, scarpa alta« (Ro.1095). Standardnojezični lik *stivāle* (dall'ant. fr. e provz. *estival*) ima značenje »calzatura di cuoio o gomma che arriva al ginocchio, mezza coscia o anche all'inguine« (Zi.1803). Skok pod likom *štivala* tumači da je riječ o talijanizmu *stivale*, *stivaletto* < stfr. *estivel*, *estivalet* > nvnjem. *Stiefel* nejasnoga podrijetla, kslat. *stivalis*, *stivalus* < kllat. *estivalis* (?) »ljetni« (SK.III.416).

© *Mojà māt bi rēkla: jesī obūkla štivāle? A danàs rēčedu i tō i jesī obūkla čīzme.*

štrāca ž krpa; loš odjevni predmet

Boerijeva se i Paolettijeva potvrda podudara: *strazza* »cencio di pannolino o altra roba consumata o stracciata« (Bo.713), *strazza* »straccio, cencio di pannolino« (Pa.337), dok je u ostalim rječnicima evidentirano: *strāza* »straccio« (Mi.201), *straza* »cencio, straccio« (Ro.1104–1105), *straza* »straccio, cencio, strofinaccio, anche vestito, tessuto in genere« (Do.693–694). Vinja objašnjava značenje i etimologiju termina: *štrāca* »krpa, krpina, krpetina; prnja, drobnjak; bezvrijedna stvar, otpad« < mlet. *strazza*, *strazzo* < vlat. *extractiare* (Vi.III.236). Rječnici stranih riječi sadrže: *štrāca* »krpa, dronjak; prenes. nitko i ništa« < tal. *straccio* (Kl.1311); *štrāca* »1. prnja, krpa; 2. beskičmenjak« < mlet., tal. *straccio* (An.Go.1241).

© *Jučēr smo Zōra i jō čistile crīkvu, ondā su bile tāmo stōre vēšte, a jō tō svē lipo iskīdola i ondā san sa stōrima štrācima čistila, prōla tlēh.*

© *Kal se nikōr nē zno obūć, ondā se govōri: obūkla se u sōme štrāce.*

šudōr m rubac

U standardnome je talijanskome jeziku ovjerena imenica *sudario* (vc. *dotta*, dal lat. *sudāriu(m)* 'fazzoletto' da *sudāre*) sa značenjem »presso gli antichi Romani, sottile panno di lino per detergere il sudore; fascia di lino che i soldati portavano avvolta attorno al collo« (Zi.1825). Skok je notirao *šudār* »rubac, rupčić, marama« < tal. *sudario* < lat. *sudarium* (Sk.III.421), a u hrvatskim rječnicima stoji: *šudār* »ubrus, rubac, marama« < tal. *sudario* (Kl.1313); *šudār* < tal. *sudario* (An.Go.1244).

© *U žēp je ūvi(k) jemō šudōr, tō se tāko nosīlo prī(n).*

šušćina *ž* kopčica na odjeći

U Boerijevu je i Paolettijevu rječniku zabilježen nazivak *susta* »molla« (Bo.724, Pa.345). U ostalim je rječnicima uočljivo: *sustina* »bottone automatico« (Mi.204), *sustina* »bottone a molla« (Do.708), *susta* »molla, susta« (Pi.230), *sustina* »(bottone) automatico, a molla; molletta« (Ro.1124). Skok pod natuknicom *šusta* izdvaja lik *šušćina* < tal. *susta*, deminutiv na *-ino* < lat. *sūscita*, postverbal od *sūscitare* (Sk.III.424). Vinja bilježi *sūšta*, a pod time i *šušćina* »druker« (»kopča») te se slaže sa Skokovim objašnjenjem postanja riječi (Vi.III.201–202).

© *Jěmoš ônzule, jěmoš šušćine, jěmoš rebatîne. Šušćina se prtisko – ona grě jelnà u druĝu, ali vajô da prtisneš da se spòji.*

tāk, *tāka m* peta na cipeli, potpetica

Boerio i Paoletti ispisuju istu ovjeru: *taco* »dicesi delle scarpe di donna« (Bo.730), *taco* »*calcagnino*, e dicesi quello delle scarpe di donna e *calcagno* per quelle dell'uomo« (Pa.348), a potonja je uvrštena u Rosamanijev rječnik i u građu iz trščanskoga: *taco* »tacco« (Ro.1131, Do.714, Pi.231). U standardnome se jeziku lik *tacco* (etim. discussa: da *tacca* (?) javlja u značenju »rialzo di cuoio, legno o altro materiale, posto nelle calzature sotto il tallone« (Zi.1841). Kod Skoka, Vinje i Klaića zabilježena je potvrda *tāk* koja se tumači na sljedeće načine: *tāk* »podmetak« < furl. *tac*, tal. *tacco* »rialzo sotto la scarpa« (Sk.III.435), *tāk* < mlet. *taco* »calcagno, calcagnina« (Vi.III.249), *tāk* »potpetica, petica (na obući)« < tal. *tacco* (Kl.1321).

© *Bôrka je kûpila nôve postolè na tãke, sômo nê znon kakò će u nîma balà(t).*

takujîn *m* novčanik

U rječničkim je materijalima evidentirana ista natuknica: *tacuin* »portamonete« (Mi.206), *tacuin* »portafogli, borsellino, portamonete in genere« (Do.715), *tacuin* »portamonete« (Pi.232), *tacuin* »borsellino, portamonete« (Ro.1132). Kod Skoka je zastupljen termin *takûin* »novčanik« < tal. *taccuino* < ar. *takwîm* (Sk.III.437). Klaić bilježi *takûlîn* »lisnica, novčarka« < tal. *taccuino* (Kl.1321), a Anić i Goldstein *takûin* < tal. *taccuino* (An.Go.1255).

© *Bîli bidu ženè, kal su hođile u crĭkvu, u takujîn stāvile kojĭ cukarîn, kojĭ đinar, krûnicu i kojĭ list čē vòno.*

tašêl, tašêla *m* zakrpa

Boerio bilježi *tassèlo* »tassello«, odnosno »pezzettodi legno, ferro, pietra ecc., da metter nelle rotture« (Bo.737), a isti je lik markiran u Paoletti-jevu rječniku: *tasselo* »tassello, toppa, e rappezzatura« (Pa.352). Doria no-tira *tasel* »tassello, incastro, zeppa« (Do.724), Pinguettini *tassel* »tassello« (Pi.234), Rosamani *tassel* (Ro.1141). Standardnojezični lik glasi *tassèlo* (lat. *taxillu(m)* 'dadetto', dim. di *tālus* 'dado') (Zi.1854). Natuknica je *tàšêl* »zakrpa« registrirana kod Vinje, a podrijetlo izvodi iz mlet. *tasselo* < lat. *tessella* (dem. od *tessera*, s -a- iz *taxillus*) (Vi.III.259). Imenica *tàšêl* »zakrpa na odjeći« < tal. *tassello* posvjedočena je u rječniku Anića i Goldsteina (An. Go.1264).

© *Kal su ti gāće iskīdone, ondā ti šaltōra stāvi křpu – tašêl, p(o) ondā rēčemo da ti je tašelāla gāće.*

tirāke, tirākih *ž mn.* trake preko ramena koje pridržavaju odjeću, naramenice

Kod Boerija je zabilježen leksem *tirāca* »striscia di cuoi o d'altro, con cui si sostengono i calzoni« (Bo.749). Paoletti navodi *tirache* »bertelle« (Pa.358), dok je u ostalim rječnicima ista potvrđnica: *tirāca* »bretella« (Mi.210), *tiraca* »bretella« (Ro.1156), *tiraca* (Do.736), *tiraca* »bretella, striscia di tessuto elastico, in generale, per sostenere i pantaloni e che nel passato era...« (Pi.237). Skok pod natuknicom *tīr* navodi *tirake* »naramenice, poramenice, hozentrogar« < poimeničeni part. prez. *tiranti* od *tirare* (Sk.III.472), dok Vinja pod natuknicom *tīra* bilježi likove *terāke*, *terāke*, *tarāke* »naramenice« i etimologiju objašnjava poput Skoka (Vi.III.262–263, Vi.II.133–134).

© *Na mūške gāće ìli stāviš kaš ìli tirāke po ti nēčedu pādo(t).*

travêrsa *ž* pregača

U svima je rječnicima prisutan identičan termin: *traversa* »pezzo di pannolino o d'altra materia, che tengono dinanzi cinto le donne e che si chiama anche *grembo*« (Bo.765), *traversa* »grembiule« (Pa.364), *travêrsa* »grembiule« (Mi.213), *traversa* »grembiule« (Do.754–755), *traversa* »grembiule« (Ro.1173). Skok pod natuknicom *travêrs* iznosi i oblik *travêrsa* »pregača, opregača, zagrač, kecelja, grembiule« < mlet. *traversa* < tal. pridjev *travêrso* < lat. *transversus* (part. perf. od *trans* i *vertere*) (Sk.III.494). Vinja

ovaj termin bilježi u obliku *tarviēsla* »pregača« uz mnoge druge varijante < mlet. *traversa* (Vi.III.258). U Klaićevu je rječniku registrirano *travèrza* »pregača, kecelja« < lat. *transversus* (‘poprečan’) (Kl.1370), dok Anić i Goldstein bilježe: *tràvērš/a* »kecelja, pregača« < mlet. *traversa* (An.Go.1314).

© *Svà san se šporkàla. Kùhola san rižòt, ali nīsòn stāvila travèrsu.*

trliš, trlišà *m* radna odjeća od debljega platna; vrsta grube tkanine

Leksem *tarliso* »sorta di tela assai fitta e grossa, che serve specialmente all'uso di far colatoi nel bucato« ovjeren je u Boerijevu rječniku (Bo.736). Paoletti bilježi *tarliso* e *tarlison* »traliccio« (Pa.351). U drugim su izvorima posvjedočeni ovi oblici: *terlis* »tuta da lavoro« (Mi.209), *terlis* »tela pesante con cui si fanno i materassi, le tutte e i vestiti da lavoro degli operai« (Do.731), *tarliss* »traliccio« (Pi.233), *tarlis* »traliccio« (Ro.1139). Skok iznosi etimološko rješenje: *trliš* »odjevni predmet, načinjen od debela platna« < tal. *traliccio*, furl. *terlis* < lat. *trīlix* (Sk.III.504). Vinja navodi značenje za *tarlîž*: »prosto tamnomodro platno; odijelo učinjeno od takva platna« (Vi. III.256). Termin *trliš* »debelo platno, odijelo od takvog platna« Klaić izvodi iz tal. *traliccio* (Kl.1377).

© *Poglèdoj mèšt're u selù – svì jèmodu gāće ol trlišà.*

© *Ràdnu ròbu mĩ zovemò trliš.*

tùta *ž* vrsta laganije odjeće u dva dijela

U Zingarellijevu je rječniku notirana imenica *tùta* (etim. discussa: forse da *tutta* (*tutta* d'un pezzo, che veste *tutta* la persona)) koja je nosilac značenja »indumento costituito da pantaloni e casacca gener. uniti in un solo pezzo, spesso chiuso con cerniera lampo, indossato da operai o persone che svolgono particolari attività, nel qual caso assume forma e caratteristiche specifiche« (Zi.1952). Anić i Goldstein navode da je riječ *tùta* »modna odjeća, hlače i gornji dio u jednom dijelu po uzoru na radni kombinezon mehaničara« dospjela iz talijanskoga jezika (An.Go.1331).

© *Ubùkla san tùtu i grēn brà(t) māsline.*

vêl *m* veo, koprena (ob. bijele boje)

Boerio je zabilježio *velo* »tela finissima e rada, tessuta di seta cruda« (Bo.784), dok je u drugim izvorima evidentirano: *vel* »velo« (Do.777), *vel* »vello« (Ro.1207). Standardnojezični lik glasi *vélo* (lat. *vēlu(m)*) te pokri-

va značenje »tessuto finissimo e trasparente, di cotone, seta o altra fibra« (Zi.1996). Kod Skoka je markiran termin *vel* < tal. *velo* < lat. *vēlum* (Sk. III.572).

© *Ka(l) se išlo na prvû pričest, ma i danàs, cùrice ìmodu bìli vèl.*

veladūn, veladūnà *m* vrsta muškoga kratkoga kaputa

Pinguettini i Doria notiraju: *velada* »abito maschile di cerimonia, a falde lunghe« (Pi.249), *velada* »abito a lunghe falde, pastrano« (Do.777). Standardni lik *velàda* pokriva značenje »1. lunga e attillata giacca del costume settecentesco maschile, ornata di ricami e aperta su un lungo gilet anch'esso ricamato; 2. abito maschile da cerimonia« (Zi.1994).

© *Nāmo jòš jèmon jedôn stōri veladūn ol pokōjnega mūža, jō mīslin da ga nī nīti dvō pūtā ubūka.*

velèta ž veo, koprena (ob. crne boje)

U Boerijevu je i Paolettijevu rječniku markirano: *velèta* »sorta d'abbigliamento fatto di velo, che portano le donne di qualità per coprirsi il capo ed il volto« (Bo.784), *veleta* »velo« (Pa.372). Iste su pojavnice prisutne i u drugim rječnicima: *veleta* »veletta« (Do.778), *veleta* »veletta (velo da testa usato dalle donne per andare in chiesa o alle processioni, e anche come acconciatura da passeggio, specie dalle signore quando portano il cappello« (Ro.1208). U standardnome talijanskome jeziku rabi se lik *velètta*, a nosi značenje »velo leggero o trina trasparente, con applicazione di pallini di ciniglia, che un tempo si usava appuntare al cappello in modo che ricadesse parzialmente sul viso« (Zi.1995). Kod Skoka pod natuknicom *vel* stoji i *vèleta* »isto što i veo« < tal. *veletta*, tal. deminutiv na *-etta* < vlat. *-itta* (Sk. III.572). Klaić navodi *vèleta* »veo, koprena« < tal. *veletta* (Kl.1412).

© *Ženè su prī(n) nosìle velètu kal su se hođile prčēstī(t), nīkal se nī hođilo prčēstī(t) bēz velète.*

© *Kal je òn ùmr, ondà su mi govōrīli da nekà stāvin velètu. Jō govōrin: nēčū, bōgati tēbi i velèti, če cū ga s oīn vrōī(t)?*

vèntula ž lepeza

Imenica je *vèntola* sa značenjem »arnese che serve a muover vento e a rinfrescarasi nei tempi di caldo« uvrštena u Boerijev rječnik (Bo.786), a zabilježena je i u Paolettijevoj građi (Pa.373) te u ostalim dvama rječnicima:

vèntola »ventaglio« (Mi.217, Ro.1211). Kod Skoka je evidentiran glagol *provèntat*, a pod time lik *vèntula* »mahača, moskar, lepeza« < tal. *vèntola* od *ventolare* < srlat. *ventulare* < lat. *ventilare* (Sk.III.54), dok Vinja pod jedinicom *mòskēč* bilježi *vèntola* te ističe da je riječ o mletacizmu *ventola* (Vi.III.199). Klaić navodi *vèntula* »lepeza« < tal. *ventola* (Kl.1414), a Anić i Goldstein *vèntula* »lepeza« < tal. *ventola* (An.Go.1359).

© *Tofiko mi je bilo vrūce u crīkvu da mi je vālo vazžest vèntulu. Svò vrīme san se ventulāla.*

vēra ž vjenčani prsten

Boerio je notirao lik *vera* pod kojom je naznačeno *vera da matrimonio* (Bo.787). Ostali rječnici uključuju ove termine: *vēra* »anello matrimoniale« (Mi.217), *vera* »anello, fede nuziale« (Do.780), *vera* »anello« (Pi.249), *vēra* »anello« (Ro.1212). Zingarelli je zapisao *vēra* o *vēra* (lat. *tardo vīria(m)*, vc. di orig. gallica) »anello matrimoniale« (Zi.2003). Kod Skoka nahodimo termin *vēra* »prsten bez kamena i glave, vitica, vjenčani prsten«, a podrijetlo mu se izvodi ili od kslat. *vīria* > sttal. *viera*, ili iz mlet. *vera* (Sk.III.576–577). Leksem *vēra* stoji i kod Anića i Goldsteina (An.Go.1360).

© *Ka(l) san se odōla, mūž mi je kūpī vēru. A vālo mi je dvò pūtā šīrī(t) olkā san se odōla.*

© *Kupāla se ū more i izgubīla je vēru, a govōri da je nūka(l) u životū nī skīnula sa sēbe. Bīla je polūdīla, ma su je nōšli.*

věšta ž haljina

U Boerijevu je rječniku evidentiran nazivak *vesta* »gonnella nera di seta o di scotto, che le donne usavano portare a' nostri giorni col zendado« (Bo.790), koji se javlja i u drugim dvama rječnicima: *věsta* »veste« (Mi.218), *veste* »abito femminile intero« (Ro.1217). Zingarelli bilježi *veste* o *věsta* (lat. *veste(m)*, di orig. indeur.) »abito, vestito« (Zi.2012). Skok navodi imenicu *věsta* »haljina« te joj izvodi etimologiju: tal. *veste*, *věsta* < lat. *vestis* (Sk.III.579). Anić i Goldstein bilježe *věšta* < mlet., tal. *vesta* (An.Go.1363).

© *Jě, jě, bīli bidu mūški nōn đīzoli vēšte. Nekā đīžu sàda, če bīdu vīdili? Stōro mēso.*

veštīt *m* odijelo

Boerio je uvrstio termin *vestio* (Bo.791), a drugdje su zabilježene ove varijante: *vestido* »vestito« (Mi.218), *vestito* (Do.783, Pi.251, Ro.1218). Standardni lik *vestito* (lat. *vestītu(m)*), da *vestītus*, part. pass. di *vestīre*) pokriva značenje »abito« (Za.2013). Skok pod terminom *věsta* donosi imenicu *veštīt* »odijelo« što je poimeničen part. perf. od lat. > tal. *vestire* (Sk. III.579). U hrvatskim je rječnicima stranih riječi zabilježeno: *veštīt* »odjeća, odijelo« < tal. *vestito*, a naveo je i inačicu *věštīt* (Kl.1418). Anić i Goldstein ispisuju *věštīt/a* < tal. *vestito* < lat. *vesta* (An.Go.1363).

© *Mī ga nīsmò poznāli – imō je līpi škūri veštīt i šjalpētu, prōvi čovīk.*⁹

ABECEDNI POPIS PODASTRTIH TERMINA

babarīn, *babarīnā m* dječji opršnjak (pri jelu)

bagulīn *m* štap za šetnju (gospodski)

berīta *ž* kapa sa štitnikom (muška)

blūža *ž* ženska košulja, bluza

bonēt *m* kapa sa štitnikom

bōrša *ž* torba

boršīn *m* ženska torbica

botūn, *botūnā m* dugme, gumb

braculjēt/ bracjolēt *m* narukvica

būšt *m/ buštīna* *ž* prsluk, grudnjak

būšta *ž* zaštitni omot, korice, futrola

buzēta *ž* opšivena rupica na odjeći ili obući u koju se uvlači dugme ili vezica, zapučak

⁹ Manje su poznate riječi iz oprimjerenja: **bikōr**, *bikōrā m* mesar; **būla** *ž* krug (boje) na odjeći; **burāca** *ž* torba od mješine za nošenje pića; **čimatōrij** *m* prostor oko crkve; **Črmañ**, Čr(m)ña *m* toponim (inače je črmañ 'zemlja crvenica'); **dūšt**, *dūšin nesvrš.* gušiti; **hrōnī(t)**, *hrōnin svrš.* pohraniti, spremiti; **kalafōt** *m* brodograditelj, majstor drvodjelja; **kalā(t)**, *kalōn nesvrš.* vjedrom grabiti vodu iz bunara; **kōsica** *ž* posebno ispletena kosa, pletenica; **kunkūn**, *kunkūnā m* ukруг složena i pričvršćena kosa, punđa; **kurōt** *m* svećenik; župnik; **mojīca** *ž* moljac; **omacā(t) se**, *omacōn se svrš.* uprljati se, zaprljati se; **otōlič** *pril.* prije malo vremena, maloprije; **poznā(t)**, *poznōn svrš.* prepoznati; **spīza** *ž* 1. kupovanje namirnica, nabavljanje namirnica; 2. hrana, jelo; **špacakamīn** *m* dimnjačar; **zvīzdōn**, *zvīzdāna m* jako sunce, velika vrućina, pripeka.

- centûra/ cintûra** *ž* pojas na odjevnome predmetu
ćōlā, ćōlih *s mn./* **oćōlē**, oćōlih *ž mn.* naočale
ćucîn *m* dječja duda
dolčevîta *ž* maja s visokim posuvraćenim ovratnikom
dōta *ž* miraz
điletîn *m* vrsta odjeće bez rukava, prsluk
faculēt *m* maramica, rubac
fjōk, fjokā *m* ukrasna vrpca koja se veže na određen način
fjūba *ž* kopča (npr. na remenu)
firkēta/ furkēta *ž* ukosnica
frontîn *m* štitnik kape, dio s prednje stane kape
fūdra *ž* podstava
gēte, gētih *ž mn.* vrsta visokih cipela
gūca *ž* potkošulja (u novije vrijeme i svaka druga muška majica)
gvōnte, gvōntih *ž mn.* rukavice (kao dio garderobe)
incerōda *ž* kišni ogrtač, kabanica
jakēta *ž* jakna
jaketūn, jaketūnā *m* duža jakna
kadîna *ž* ukrasni lančić
kalcēta *ž* čarapa
kāmiž *m* vrsta svećeničke bijele odore (nosi se za vrijeme bogoslužja)
kamižolîn *m* vrsta starinske bluze (nalik na prsluk)
kamuř *m* ukrašeni obrub, nabor (ob. na dnu haljine)
kanijēla *ž* vrsta ogrlice izrađena od spljoštenih veružica ili zlatnih listića
kapelîn *m* vrsta ženskoga šešira
kapōt *m* kaput
kapotîn *m* kraći kaput
kolājna *ž* ogrlica
kolarîna/ kularîna *ž* kravata
kolēt *m* ovratnik
kombinēt *m* vrsta ženskoga donjeg rublja s naramenicama (ob. do koljena)
- komēš** *m* vrsta ženskoga prsluka koji se nosi ispod odjeće
kordūn, kordūnā *m* kolajna, ogrlica (deblja)
korduncîn *m* vrpca za vezanje cipela
corpēt *m* vrsta grudnjaka

- kõta** *ž* bijela ministrantska košulja
kõtula *ž* suknja
krožèt *m* vrsta odjeće bez rukava, prsluk
kurdila *ž* traka od tkanine, vrpca
lãštik *m* rastezljiva vrpca satkana od gumenih niti
lerõj, lerõja/ **relõj**, relõja *m* sprava za pokazivanje vremena, ura, sat
ligãmbè, ligãmbih *ž mn.* držači za ženske čarape, (elastične) podvezice
lumbrèla *ž* kišobran
lumbrelin *m* suncobran (ručni)
mãja/ mãjica *ž* komad odjeće koji se nosi namjesto košulje; potkošulja
mezokãlca *ž* čarapa (ob. kraća)
mèzokapõt *m* vrsta kaputa (koji seže do koljena)
montûra *ž* uniforma, odora; odjeća (u širem smislu)
mudõnte, mudõntih *ž mn.* gaćice
mudantine, mudantinih *ž mn.* kupaće gaćice
oçãlin *m* naočale koje se zataknu o nos, cviker
õnzula *ž* metalna kopčica, petlja
paketina *ž* zamotuljak s jastučićem u kojem se nosi dojenče
pandil, pandila *m* suknja
patèla *ž* dio odjeće koji je posuvraćen, posuvratak; prorez na muškim hlačama, raspor
pelica *ž* krzneni ovratnik
pèrla *ž* biser, dragulj; kuglica nalik na biser (koja se niže u ogrlicu ili se njime ukrašava odjeća)
petenin *m* češalj
pjèta *ž* pregib, nabor na odjeći (uglavnom na haljinama, suknjama)
põlša *ž* posuvraćeni donji dio rukava, manšeta, orukavlje
portafõj, portafõja *m* lisnica, novčanik
puntapèt *m* igla sigurnica
rebatina *ž* metalna spojka, zakivak
rebatinke, rebatinkih *ž mn.* hlače načinjene od teksas-platna, traperice
ridipèt *m* grudnjak
rõba *ž* odjeća, rublje; stvari
roçina *ž* naušnica
spãra *ž* podložak od platna koji se stavlja na glavu ispod tereta
šjõla *ž* potplat na cipeli

šjôlpa *ž* šal

šjalpêta *ž* kravata

škarpîne, škarpînih *ž mn.* vrsta plićih, laganijih cipela

škufija *ž* kapuljača, kukuljica

šotôna *ž* podsuknja

špalîna *ž* naramenica

špigêta *ž* vrpca za vezanje cipela

štivâle, štivâlih *ž mn.* čizme

štrâca *ž* krpa; loš odjevni predmet

šudôr *m* rubac

šuštîna *ž* kopčica na odjeći

tâk, tâka *m* peta na cipeli, potpetica

takujîn *m* novčanik

tašêl, tašêla *m* zakrpa

tirâke, tirâkih *ž mn.* trake preko ramena koje pridržavaju odjeću, naramenice

travêrsa *ž* pregača

trliš, trlišâ *m* radna odjeća od debljega platna; vrsta grube tkanine

tûta *ž* vrsta laganije odjeće u dva dijela

vêl *m* veo, koprena (ob. bijele boje)

veladûn, veladûnâ *m* vrsta muškoga kratkoga kaputa

velêta *ž* veo, koprena (ob. crne boje)

vêntula *ž* lepeza

vêra *ž* vjenčani prsten

vêšta *ž* haljina

veštît *m* odijelo

6. ZAKLJUČAK

U članku je predstavljeno sto šest termina romanskoga postanja iz semantičke sfere odjevnih predmeta, obuće i modnih dodataka u čakavskome govoru naselja Ložišće na otoku Braču, što su prikupljeni za terenskih istraživanja. Kako se moglo vidjeti, znatan je dio termina preuzet iz mletačkoga, što je i očekivano s obzirom na višestoljetni mletački utjecaj u Dalmaciji. U ložiškome su idiomu, načelno uzeto, romanizmi veoma frekventni. Ovo

je istraživanje pokazalo da je manji dio termina za odjeću, obuču, modne i druge dodatke (npr. *koměš*, *corpět*, *kamižolîn*) nestao iz aktivnoga leksika jer se spomenuti odjevni predmeti više ne koriste, no informatori vladaju tim nazivima i rabe ih u prepričavanju prošlih vremena. Jednako tako, manji je dio termina supstituiran drugim terminima ili svezama riječi (npr. za riječ *škarpîne* danas se uglavnom govori *mokasînke* ili *plîke postolë*; za *štivãle* danas se većinom govori *čîžme*). Dakle, premoćan je broj nazivaka opstao i rabi se u živome govoru. Riječi romanskoga postanja, što su dijelom leksika brojnih čakavskih idioma, potvrdom su leksičkoga bogatstva određenoga govora, ali i kulturne i tradicijske vrijednosti, stoga ih je važno terenski prikupljati, proučavati i zapisivati.

LITERATURA

- Alujević, Jukić Marijana; Vladislavić, Erna (2011). »Romanizmi u bračkom čakavskom pjesništvu Stjepana Pulišelića«. *Časopis za hrvatske studije*, 7: 329–345.
- Anić, Vladimir; Goldstein, Ivo (1999). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.
- Boerio, Giuseppe (1867). *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: Reale tipografia di Giovanni Cecchini edit.
- Cortelazzo, Manlio; Zolli Paolo (1999). *Il nuovo etimologico. Dizionario etimologico della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.
- Deanović, Mirko; Jernej, Josip (2002). *Talijansko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Divković, Mirko (1900). *Latinsko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Naprijed. (reprint 1980.)
- Doria, Mario (1987). *Grande dizionario del dialetto triestino*. Trieste: Il Meridiano.
- Filipović, Rudolf (1986). *Teorija jezika u kontaktu. Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Zagreb: JAZU – Školska knjiga.
- Gačić, Jasna (2002). »Stratificazioni adriatiche e il triestino«. *Annales. Series historia et sociologia* 12, 1: 87–94.

- Gačić, Jasna (2007). »Voci di origine latina e romanza nella terminologia gastronomica dialettale della Dalmazia«. *Filologija*, 49: 51–63.
- Galović, Filip (2013). »Jezične osobitosti govora Ložišća na otoku Braču«. *Fluminensia*, 25, 1: 181–198.
- Galović, Filip (2014). »Nazivi za zanimanja, zvanja i počasne službe romanskoga podrijetla u govoru Ložišća na otoku Braču«. *Čakavska rič*, 42, 1-2: 87–112.
- Galović, Filip (2016). »O nekoliko romanizama u dolivaškome govoru na otoku Šolti«. *Baščina*, 25: 65–71.
- Galović, Filip (2013). »Romanski elementi u nazivlju odjevnih predmeta, obuće i modnih dodataka u milnarskome idiomu«. *Čakavska rič*, 41, 1-2: 159–188.
- Klaić, Bratoljub (1985). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: NZMH.
- Lisac, Josip (2009). *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Ljubičić, Maslina (2011). *Posuđenice i lažni parovi*. Zagreb: FF press.
- Miočić Kristina (2012). »Romanski elementi u nazivlju predmeta vezanih za tekstil, odjeću i obuću u govoru ražanačkoga kraja«. *Čakavska rič*, 40, 1-2: 47–70.
- Miotto, Luigi (1984). *Vocabolario del dialetto veneto-dalmata*. Trieste: LINT.
- Muljačić, Žarko (1998). »Tri težišta proučavanju elemenata »stranog« porijekla«. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 23-24: 265–280.
- Paoletti, Ermolaio (1851). *Dizionario tascabile veneziano-italiano*. Venezia: Tipografia di Francesco Andreola.
- Pinguentini, Gianni (1954). *Dizionario storico etimologico del dialetto triestino*. Trieste: Borsatti.
- Piškokrec, Velimir (2001). »Temeljni pojmovi dodirnoga jezikoslovlja«. *Strani jezici*, 30, 4: 219–228.
- Pliško, Lina (2009). »Romanizmi u leksemima za dom i posjed u jugozapadnome istarskome ili štakavsko-čakavskome dijalektu«. *Čakavska rič*, 37, 1-2: 147–159.
- Rosamani, Enrico (1990). *Vocabolario giuliano*. Trieste: LINT.
- Skok, Petar (1971–1974). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-IV. Zagreb: JAZU.

- Sočanac, Lelija (2004). *Hrvatsko – talijanski jezični dodiri*. Split: Nakladni zavod Globus.
- Šimunković, Ljerka (2009). *I contatti linguistici italiano-croato in Dalmazia. Hrvatsko-talijanski jezični dodiri u Dalmaciji*. Split: Dante Alighieri.
- Tamaro, Sandra (2013). »O etimologiji romanizama iz semantičkoga polja odijevanja (na primjeru čakavskoga govora Boljuna)«. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 18: 269–284.
- Vidović, Radovan (1973). »O frekvenciji romanskoga leksika talijanskog (mletačkog) porijekla u splitskom čakavskom govoru«. *Čakavska rič*, 3, 2: 5–122.
- Vinja, Vojmir (1998–2004). *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I-III. Zagreb: HAZU, Školska knjiga.
- Zingarelli, Nicola (2006). *Lo Zingarelli. Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.

NOUNS OF ROMAN ORIGIN WITHIN THE SEMANTIC SPHERE OF GARMENTS, FOOTWEAR, FASHION AND OTHER ACCESSORIES IN THE SPEECH OF LOŽIŠĆE

Summary

There is a layer of words of Roman origin present in the lexicon of numerous chakavian idioms, and the speech of the town of Ložišće on the island of Brač is no exception. The article contains various terms of Roman origin which belong to the semantic sphere of garments, footwear, fashion and other accessories, recorded during field research. Even though we can, broadly speaking, observe a gradual recession of Romanism in the wake of a more modern way of life, the penetration of new terminologies, and other factors, the aforementioned terms still appear with some frequency within the studied speech, particularly among senior folk.

Key words: *Romanisms; Garments; Footwear; Accessories; Speech of Ložišće; Island of Brač; Dialectology*

PAROLE DI ORIGINE NEOLATINA NELLA NOMENCLATURA
DELL'ABBIGLIAMENTO, DELLA CALZATURA E DEGLI
ACCESSORI NELLA PARLATA LOCALE DI LOŽIŠĆE SULL'ISOLA
DI BRAZZA

Riassunto

Nel lessico di molte parlate locale ciacave sono presenti le parole di origine neolatina e non risalta anche dalla parlata di Ložišće sull'isola di Brazza. In questa ricerca si esiminano i prestiti d'origine neolatina che appartengono al campo semantico dell'abbigliamento, della calzatura e degli accessori. Il materiale esaminato è stato raccolto dalle indagini condotte sul terreno con i parlanti nativi. Nonostante il fatto che i termini registrati sono per la maggior parte in uso, specialmente nella parlata degli anziani, essi gradualmente scompaiono dal sistema – a causa della penetrazione della nuova terminologia, a causa di uno stile di vita moderno etc.

***Parole chiave:** elementi neolatini; abbigliamento; calzature; accessori; la parlata locale di Ložišće; isola di Brazza; dialettologia*

Podaci o autorima:

Dr. sc. Filip Galović, hrvatski filolog. Područje je njegova znanstvenoga interesa hrvatska dijalektologija, s posebnim usmjerenjem na čakavske mjesne govore. E-mail: filip.galovic17@gmail.com

Keti Papić, apsolvantica talijanistike i rusistike na Sveučilištu u Zadru. E-mail: ketipapic@yahoo.com